Brottsprevention och samhällsarbete
-samverkan genom uppdragsutbildning

Kerstin Johansson och Christina Söderberg (red.)

2010:4

Rapport från Institutionen
för samhälls- och välfärdsstudier
ISSN 1654-0999

© ISV och författarna
Rapporten kan laddas ned via Linköpings universitets e-press: http://www:ep.liu.se

Kontakt:
Universitetslektor
Kerstin Johansson
kerjo@isv.liu.se

FÖRORD 6

SAMMANFATTNING 8

KAP 1. ANTOLOGI FRÅN EN UPPDRAGSUTBILDNING 9

Kursbeskrivning 9
Antologins syfte 9
Presentation av antologins kapitel och författarna 10

KAPITEL 2. SOCIALT SAMHÄLLSARBETE I SVERIGE 12

Välfärds- och socialpolitik 14
Socialpolitik och sociala problem 15
Förändringar i välfärds- och socialpolitiken 16
Makt, styrning och kunskap i socialpolitik 18
Referenser 21

KAPITEL 3. PREVENTION I TEORI OCH PRAKTIK SAMT BETYDELSEN AV SAMVERKAN I PREVENTIVT ARBETE 23

Prevention - begrepp 23
Risk och skyddsfaktorer 24
Framgångsrikt preventivt arbete? 25
Samverkan – begrepp 26
Hur kan vi nå resultat i samverkan? 27
Hinder för samverkan 28
Samarbete polis – kommun 29
Referenser: 29

KAPITEL 4 LOKALT BROTTSFÖREBYGGANDE ARBETE I LINKÖPING 31

Inledning 31
Syfte 31
Bakgrund 32
Begrepp 32
Organisation 33
Metod 33
Intervjuer 34

Metodkritik ... 34
Resultat ... 35
Diskussion ... 36
Gemensam kunskapsgrund ... 36
Trygghet och prevention ... 36
”Det finns ett mandat uppifrån” ... 37
Förbättringsområden ... 37
Referenser ... 38

KAPITEL 5 SAMVERKAN I BROTTSPREVENTION ... 39

Inledning ... 39
Bakgrund ... 39
Metod ... 41
Resultatredovisning ... 41
Resultatdiskussion ... 49
Referenslista ... 50

KAPITEL 6 NORRKÖPINGS BROTTSFÖREBYGGANDE RÅD ... 51

Inledning ... 51
Bakgrund ... 51
Teoretisk referensram ... 52
Organisation ... 52
Inriktning ... 53
Arbetssätt ... 54
Metod ... 55
Resultat ... 56
Organisation ... 56
Inriktning ... 56
Arbetssätt ... 58
BRÅ - Universitetet ... 59
Resultatdiskussion ... 60
Referenser ... 62

KAPITEL 7 GRANSKNING AV TVÅ VERKSAMHETSPLANER FÖR POLISEN I ÖSTERGÖTLAND ... 63

Inledning ... 63
Frågeställningar ... 63

Metod ... 64
Sammanställning av dokument ... 64
Vad säger forskningen ... 68
Jämförelse ... 69
Slutord ... 71
Referenser ... 72

KAPITEL 8 FÖREBYGGANDE ARBETE PÅ FÖRÄLDRAMÖTEN ... 73

Inledning ... 73
Syfte ... 74
Bakgrund ... 74
Metod och tillvägagångssätt ... 75
Resultat ... 75
Brottsprevention ... 75
Risk- och skyddsfaktorer ... 76
Föräldrastöd ... 76
Föräldramöten ... 78
Ekonomi ... 78
Diskussion ... 80
Referenser ... 81

Förord

På uppdrag av RBB[1] gav hösten 2008 och våren 2009 ISV[2] vid Linköpings universitet uppdragsutbildningen *Brottsprevention och samhällsarbete (*7.5 hp, kurskod:77GU04). Kursen vände sig till personer som arbetar brottspreventivt hos polisen, åklagarmyndigheten, kommunen, kriminalvården, skattemyndigheten, fastighetsbolagen och frivillig-organisationerna mfl. Kursen presenterades på följande vis:

> För att göra brottspreventivt arbete framgångsrikt krävs samverkan mellan olika personer och organisationer och en gemensam grundsynd på det brottsförebyggande arbetet. Kursen är en plattform för inhämtande av kunskaper och erfarenhetsutbyte mellan olika yrkesgrupper. Den bedrivs i former som bidrar till samverkan inom den egna verksamheten och till ökat samarbete med andra myndigheter och organisationer. (ur kursinformationen)

I Kursen deltog 18 personer och kursansvariga var fil.dr. Kerstin Johansson lektor vid ISV tillsammans med Christina Söderberg adjunkt vid ISV och drogsamordnare i Norrköpings kommun.

Denna antologi presenterar kursens innehåll och idé. Vidare presenteras kursens hörnstenar vilka var samhällsarbete, prevention och samverkan. I första hand har vi dock velat samla kursdeltagarnas slutexaminationer. Det främsta syftet med antologin är att visa ett, som vi tycker och kursvärderingarna visade, gott exempel på det goda mötet mellan yrkesverksamma och s.k. vetenskaplig kunskap och hur vi tillsammans tog några steg mot ett bättre preventivt arbete dvs.

> Kunskap är lika med handling medan effektivitet uppstår när man kopplar ihop vetenskap och praktik.[3]

---

[1] Resurscentrum för brottsprevention och brottsbekämpning, vid Linköpings universitet

[2] Institutionen för samhälle och välfärdsstudier. http://www.isv.liu.se

[3] Sylvia Petersson (1988) "Kvinnor vid universitet", i Liedman, Sven-Eric och Olausson, Lennart, red., *Ideologi och institution: om forskning och högre utbildning 1880-2000*, Stockholm: Carlsson.

Författarna till de olika kapitlen är själva ansvariga för texten. Av utrymmesskäl finns inte bilagor med, vill läsaren ta del av dess får läsaren själv kontakta respektive författare. Beskrivning av kursen och kursplanen kan du ladda ned från ISV-uppdrags hemsida www.isv.liu.se (klicka sedan på länken ISV-uppdrag)

Vårt varmaste tack för gott samarbete till:

Björn Schubertsson, Närpolisen Motala/Vadstena
Bo Hellman, Närpolisen Motala/Vadstena
Emili Bertosa, Läns-Alarm
Helena Håkansson, Polisen Östergötland
Henrik Karlsson, NOE
Isabelle Vikström, Nyhemsskolan Finspång
Jonas Wickberg, NOE
Karolin Skanetofth, Ungd. Hälsan Finspång
Lotta Hjelm, Soc.ialtjänsten. Norrköping
Magnus Hallros, Närpolisen Motala/Vadstena
Marie Ackegård, Stångåskolan Linköping
Mathias Nilsson, Jeesec Larm
Per Rondahl, Ungd/fritids.verks. Lkpg
Peter Tirheden, Ungd/fritids.verks. Lkpg
Richard Tjernström, Nrkp komun
Sandra Bjermqvist, Polisen Östergötland
Steffan Kapellner, Ungd.verks. Lkpg
Åke Landberg, Närpolisen Motala/Vadstena

Kerstin Johansson och Christina Söderberg i juni 2010

Sammanfattning

Hösten 2008 och våren 2009 gav ISV[4] vid Linköpings universitet en uppdragsutbildning som omfattade 7.5 högskolepoäng. Kursen hette *Brottsprevention och samhällsarbete.* Kursen vände sig till personer som arbetar brottspreventivt hos polisen, åklagarmyndigheten, kommunen, kriminalvården, skattemyndigheten, fastighetsbolagen och frivillig-organisationerna mfl. I Kursen deltog 18 personer och kursansvariga var fil.dr. Kerstin Johansson, lektor vid ISV tillsammans med Christina Söderberg adjunkt vid ISV och drogsamordnare i Norrköpings kommun. Antologin presenterar kursens innehåll och idé. Vidare presenteras kursens hörnstenar vilka var samhällsarbete, prevention och samverkan. I första hand har vi dock samlat kursdeltagarnas slutexaminationer. Det främsta syftet med antologin är att visa ett, som vi tycker och kursvärderingarna visade, gott exempel på det goda mötet mellan yrkesverksamma och s.k. vetenskaplig kunskap och hur vi tillsammans tog några steg mot ett ”bättre preventivt arbete”.
I kapitel 1 beskrivs antologin. I kapitel 2, som bygger på en av kursens föreläsningar, gör Kerstin Johansson en översiktlig beskrivning och problematisering av socialt samhällsarbete i Sverige. I kapitel 3 beskriver Christina Söderberg begreppen *prevention* och *samverkan* samt något av den aktuella forskningen kring dessa fält. Under kursen hölls flera föreläsningar på dessa teman och de löpte som en röd tråd under kursens gång. Första examensarbetet presenteras i kapitel 4. Denna grupp valde att kartlägga och analysera det brottsförebyggande arbetet i Linköpings kommun utifrån struktur och mandat samt möjliga förbättringsområden. I kapitel 5 presenteras det brottpreventiva arbetet i Ystad och Staffanstorp utifrån ett samverkansperspektiv. Gruppen har också haft fokus på resurser i arbetet och eventuella effekter. En grupp valde att utifrån framgångsfaktorer som BRÅ tagit fram undersöka Norrköpings brottsförebyggande råd. Gruppen ville se om aktuell forskning och kunskap påverkat rådets arbete och även föreslå förbättringsområden. I kapitel 6 presenteras resultatet. Kapitel 7 utgör ett examensarbete där gruppen valde att granska de överenskommelser om samverkan som ingåtts mellan polismyndigheten i Östergötland och några av Östergötlands kommuner. Överenskommelserna syftar till att minska ungdomskriminaliteten i kommunerna och utgår från de riktlinjer som Rikspolisstyrelsen utfärdade 2007. I kapitel 8 presenteras det sista examensarbetet, där en grupp utifrån aktuell forskning arbetade fram ett förslag till utformning av föräldramöten och då utifrån samverkan mellan skola och andra samhällsaktörer som grundtanke.

[4] Institutionen för samhälle och välfärdsstudier. http://www.isv.liu.se

Kap 1. Antologi från en uppdragsutbildning

Av: Kerstin Johansson och Christina Söderberg

Kursbeskrivning

Kursen *Brottsprevention och samhällsarbete* behandlade prevention, med fokus på brottsprevention, i dagens samhällsarbete. I kursen introducerades och problematiserades centrala teorier och begrepp om prevention, brott, samt prevention och promotivt arbete i en social- och samhällelig kontext. Kursen belyste även olika delar, såsom metod, vetenskaplig kontra evidensbaserad kunskap av betydelse för socialt- och samhälleligt arbete.

Kursen var poänggivande (7,5 hp). Dessa studietimmar fördelas mellan: föreläsningar (bland flera ”experter” deltog Marie Torstensson-Levander, professor i Hälsa & Samhälle vid Malmö högskola och Henrik Andershed, docent i psykologi vid Örebro universitet) grupparbeten, enskilt arbete, enskild inläsning av litteratur, arbete med examinations-uppgifter (individuellt eller i par) samt examinationsseminarium.

Antologins syfte

Det främsta syftet med antologin är att visa ett, som vi tycker och kursvärderingarna visade, gott exempel på det goda mötet mellan yrkesverksamma och s.k. vetenskaplig kunskap och hur vi tillsammans tog några steg mot ett bättre preventivt arbete dvs.
Kursen ges återigen ht10 och vi hoppas att kursen skall ”få ringar på vattnet”. Det kan dels handla om att de projekt, undersökningar och idéer som redovisas i denna antologi genomförs eller på något sätt utvecklar praktiken. Vår förhoppning och tro är också att samarbetet stärks mellan vetenskap och praktik.

Idén till rapporten kom från att vi båda (Kerstin Johansson och Christina Söderberg) har lång erfarenhet av socialt arbete. Vi har båda arbetat som inom det sociala arbetets praktik. Kerstin är numer akademiker på heltid och Christina delar sin tjänst mellan Norrköpings kommun och ISV. Vi har båda ett stort engagemanget för socialt arbete som praktikfält och anser att det är viktigt att sammanföra ”praktik och teori”.

Således ville vi i samband med kursen beskriva och reflektera kring hur man via en uppdragsutbildning kan kombinera forskning och teori och göra den förstålig och att den upplevs användbar i praktiken.

Kursens avslutande examinationsuppgift

Kursens avslutande examinationsuppgift innebar att i grupp skriva en text med tydlig koppling till något av kursens innehåll och mål (se kursplan). Med utgångspunkt från kursens innehåll och mål ”ska arbetet utgöras av ett *utkast till samverkansprojekt* inom området prevention alternativt skall examinationsarbetet utgöras av *genomgång av, inom de egna organisationerna eller på nationell nivå, policydokument eller liknande* som behandlar prevention generellt eller specifikt tex. prevention bland ungdomar. ” (ur kursinfo)

I föreliggande antologi samlas kursdeltagarnas slutexaminationer från kursen *Brottsprevention och samhällsarbete* kurskod:77GU04.

Presentation av antologins kapitel och författarna

I kapitel 1 beskrivs antologin. I kapitel 2, som bygger på en av kursens föreläsningar, gör Kerstin Johansson en översiktlig beskrivning och problematisering av socialt samhällsarbete i Sverige.

I kapitel 3 beskriver Christina Söderberg begreppen *prevention* och *samverkan* samt något av den aktuella forskningen kring dessa fält. Under kursen hölls flera föreläsningar på dessa teman och de löpte som en röd tråd under kursens gång.

Första examensarbetet presenteras i kapitel 4. Denna grupp valde att kartlägga och analysera det brottsförebyggande arbetet i Linköpings kommun utifrån struktur och mandat samt möjliga förbättringsområden.

I kapitel 5 presenteras det brottpreventiva arbetet i Ystad och Staffanstorp utifrån ett samverkansperspektiv. Gruppen har också haft fokus på resurser i arbetet och eventuella effekter.

En grupp valde att utifrån framgångsfaktorer som BRÅ tagit fram undersöka Norrköpings brottsförebyggande råd. Gruppen ville se om aktuell forskning och kunskap påverkat rådets arbete och även föreslå förbättringsområden. I kapitel 6 presenteras resultatet.

Kapitel 7 utgör ett examensarbete där gruppen valde att granska de överenskommelser om samverkan som ingåtts mellan polismyndigheten i Östergötland och några av Östergötlands kommuner. Överenskommelserna syftar till att minska ungdomskriminaliteten i kommunerna och utgår från de riktlinjer som Rikspolisstyrelsen utfärdade 2007.

I kapitel 8 presenteras det sista examensarbetet, där en grupp utifrån aktuell forskning arbetade fram ett förslag till utformning av föräldramöten och då utifrån samverkan mellan skola och andra samhällsaktörer som grundtanke.

Kapitel 2. Socialt samhällsarbete i Sverige

Av: Kerstin Johansson

> Om allvarliga psykosociala problem kunde förebyggas skulle det bespara mycket lidande. En del i förebyggandets konst är att veta vad som kan orsaka eller bidra till att problem uppstår. En annan del är att hitta dem som riskerar att drabbas av ett visst problem. En tredje del är att veta hur man ska ingripa för att förhindra att problem uppstår eller blir så små som möjligt.[5]

Som en inledning, på den uppdragsutbildning som är grunden för denna antologi, höll jag en föreläsning som försökte belysa delar av det som Knut Sundell fångar i citat ovan.

Föreläsningen belyste orsaker till problem ur ett samhällsperspektiv med fokus på välfärds- och socialpolitikens roll samt kunskapsutvecklingens betydelse för hur det preventiva arbetet genomförs och hur effektivt det blir. Särskilt fokus i föreläsningen var att försöka problematisera och, då det visat sig i internationell forskning att framgångsrika program arbetar på flera fronter samtidigt[6], visa på komplexiteten i fenomenet ”bra prevention”. Detta kapitel bygger på denna förläsning.

Preventivt arbete kan vara just brottsprevention, som kursen primärt handlade om, men brottsprevention är samtidigt nära kopplat till exempelvis alkohol- och narkotikaprevention samt hälsofrämjande arbete och bör snarast ses som en del i preventivt arbete riktat mot att förhindra ”avvikande beteende”, ohälsa, individuella bekymmer och samhällsproblem. Brottsprevention sker inom, och ofta i samverkan mellan, ett flera verksamheter med flera huvudmän och kan kategoriseras t.ex. som folkhälsoarbete, socialt arbete eller som en central del i polisens arbete.

Inom exempelvis folkhälsoarbete talar man om såväl förebyggande (preventiva) som hälsofrämjande (promotiva) insatser. Oavsett om arbetet tar sin utgångspunkt i prevention eller promotion kan det bedrivas på ett flertal nivåer, vilket i sin tur kan beskrivas på olika sätt. I en introduktion till folkhälsovetenskap talar Svanström om arbete på individ-, grupp-, organisations- eller samhällsnivå.[7] Ett annat sätt att betrakta förebyggande och

---

[5] Sundell ims-nytt 2-2009

[6] se t.ex. Ferrer-Wreder et al. 2005

[7] Leif Svanström, (2002)

hälsofrämjande arbete handlar om vad aktörer, enskilt eller i grupp i praktiken försöker förändra. Preventivt arbete har bestått i att förmedla kunskaper (vi kommer väl alla ihåg socialstyrelsen råd om fem-åtta skivor bröd om dagen) i syfte att detta skall förändra attityder, vilket i sin tur skall leda till, som i exemplet ovan ett hälsosammare liv.

Idag bygger det (brotts)preventiva arbetet inte endast på informationsinsatser utan kräver en mängd olika ageranden och åtgärder inom alla nivåer i samhället. Allteftersom kunskapen fördjupas och insikten växer om hur det förebyggande arbetets teoretiska och praktiska fält ser ut kommer också förståelsen av vilka åtgärder som behövs för att effektivisera detta arbete att öka. Enligt Anna Swift-Johannison räcker det inte enbart med en utveckling av faktakunskaper. Det vill säga vara kunnig i till exempel drog- och alkoholfrågor, det är heller inte tillräckligt att förstå vad som på individ eller samhällsnivå gör att missbruk uppstår. Swift-Johannison menar att när insikten ökar vidgas också förståelsen inför denna kunskaps kvaliteter.

> Det förebyggande arbetet måste också bygga på förståelse av processer och sammanhang, och där måste finnas kompetens att starta, driva och upprätthålla ett förändringsarbete. Det innebär både att fler vetenskapliga discipliner måste bjudas in till fältet, och att ett aktivt arbete med att utveckla en reflekterande praxis måste drivas.[8]

I *Brottpsrevention som begrepp och samhällsfenomen* (2000) talar Ingrid Sahlin om prevention och att det i en framtidsorienterad mening handlar om en särskild relation mellan individ och samhälle. Sahlin tar upp tre gemensamma drag i det moderna samhället när det gäller tanken om prevention, dessa är; kontroll över samhällsutvecklingen, framstegstro och rationellt tänkande människor.[9] I boken *Drogförebyggande arbete i skolan* sammanfattar författarna på ett tydligt sätt Sahlins resonemang;

> Preventionstanken är en del i samhällets ideologiproduktion eftersom den är ett samhälleligt och offentligt fenomen som är nära förknippat med politiska mål, val och beslut. Preventionen bygger på tankar och teorier om människans och samhällets utveckling, och spänningsförhållandet mellan individen och samhället är både preventionens objekt och centrala värde. /…/ på så sätt är preventionen både en välvilja och en disciplinering; det är de uttalade målen med samhället som ska främjas och individerna ska förmås att inordna sig, för sitt eget välbefinnandes skull. [10]

---

[8] Anna Swift-Johannison, (2004)

[9] Ingrid Sahlin, (2000)

[10] Anders Persson & Kerstin Svensson, (2005)

Dynamiken och interaktionen mellan individ- grupp- kollektiv- samhälle/kultur utvecklas och förändras ständigt och för att förstå hur samhället och dess utveckling påverkar ”avvikande beteende” och därmed grunden för hur prevention bör se ut är inte minst kunskap om samhällsförändring samt välfärds- och socialpolitik viktigt. Dagens preventiva och promotiva arbete har det ”gemensamma målet att generera teorier och metoder som behövs för att skapa konkreta varaktiga positiva förändringar i människors liv”[11] och den uppdragsutbildningskurs som utgör antologins grund har ambitionen att bidra i detta arbete.

Under föreläsningen försökte jag belysa och diskutera ett fundament för preventivt arbete dvs. svensk välfärds- och socialpolitik. Vidare belyste jag synen på sociala problem, en förändrad relation mellan individ och samhälle, kunskapsutveckling samt styrning och makt.

Välfärds- och socialpolitik

Svensk välfärds- och socialpolitik har en lång tradition. Med välfärd avses vanligen individers levnadsnivå ur såväl ekonomisk synvinkel (konsumtionsresurser) som ur mer personlig synvinkel och socialpolitiken blir då statens förlängda arm.

> Med socialpolitik avses direkta eller indirekta statliga åtgärder för att tillförsäkra enskilda individer drägliga levnadsförhållanden, "välfärd", eller med andra ord för att lösa eller förebygga sociala problem.[12]

Via socialpolitiken – direkt eller via tex. kommuner – ansvarar staten för att skapa drägliga levnadsförhållanden för enskilda individer. Sverige har en lång tradition av en vittomfattande socialpolitik.

Den moderna socialpolitiken växte fram i samband med Västeuropas industrialisering under 1800-talet.[13] Viss organiserad hjälpverksamhet fanns långt tidigare, men med industrialiseringen blev flertalet människor beroende av sin arbetsinkomst för sin försörjning och av samhälleligt stöd vid sjukdom eller på ålderdomen.[14] Sverige, som fått impulser via Bismarck i Tyskland, valde att utforma en socialpolitik som kom att omfatta i princip hela befolkningen. Utgångspunkten var beslutet om allmän folkpension 1913.

---

[11] Laura Ferrer - Wreder & Anna-Karin Andershed, (2005) s. 19

[12] Nationalencyklopedin: http://www.nationalencyklopedin.se, Besökt 2005-01-13, sökord *Socialpolitik*

[13] Om socialpolitikens och socialhistorians framväxt i Sverige se även Roddy Nilsson, (2003)

[14] Socialstyrelsen (2003) Se även Verner Denvall, m.fl. (1997), Ulla Pettersson, (2001)

År 1966 publicerades Gunnar och Maj-Britt Inghes *Den ofärdiga välfärden.*[15] Bakgrunden till boken var att Folksam 1965 anslagit medel för forskning kring vad man kallade "Den tysta nöden" i det svenska samhället och att man bedömde det som angeläget att få till stånd en översikt över de problem och problemgrupper som ansågs falla inom detta område. Den ofärdiga välfärden publicerades i en tid som i efterhand kommit att beskrivas som rekordåren, dvs. en tid som präglades av omfattande strukturomvandling och en snabb ekonomisk tillväxt. Under denna tid genomfördes också ett omfattande politiskt reformarbete, inte minst på det sociala området. När man i förordet till boken konstaterade att det trots "de senaste årens intensiva reformarbete påträffas restfattigdom och social nöd mitt i välfärden", angav man en utgångspunkt för boken som på en gång både framstod som en naturlig konsekvens av – och bröt med – den dåtida utvecklingsoptimismen. Förvisso hade efterkrigstidens reformarbete inneburit viktiga framsteg, men fortfarande återstod att – som titeln antydde – "bygga färdigt" välfärden. Boken gav upphov till en omfattande debatt, och gavs ut i flera upplagor. Då *Den ofärdiga välfärden* gavs ut rådde full sysselsättning, och den ekonomiska tillväxten skapade ett betydande utrymme för sociala reformer.

Idag – 35 år senare – när kommittén för välfärdsbokslut har publicerat sitt slutbetänkande (SOU 2001:79) och Socialstyrelsen har publicerat Social rapport 2010, har mycket förändrats i såväl en samhällig praktik som inom forskning.

Socialpolitik och sociala problem

I boken *Svensk socialpolitik* (2000) definierar författarna socialpolitik på följande sätt; ”Det som staten gör– direkt eller genom kommunala eller andra organ /…/ för att tillförsäkra de enskilda människorna drägliga levnadsförhållanden eller med andra ord lösa eller förebygga sociala problem”.[16]

Historiskt var sociala problem kopplade till det man kallade hotfulla situationer från den farliga ”underklassen” och här grep staten in om situationen hotade samhället, kopplingen till individens situation var därmed liten. Idag är situationen annorlunda.

För att ett problem överhuvudtaget ska ses som ett socialt problem måste det ha skett en förskjutning från tanken om att problemet är individuellt till att det berör hela samhället. Det finns idag en utbredd uppfattning om att sociala problem är något samhället bör lösa. I detta sammanhang är det viktigt att inte glömma bort att åsikterna skiljer sig angående var gränsen skall gå mellan det offentliga och det privata det vill säga om problemet berör hela samhället eller om det endast berör den enskilde individen.

---

[15] G. Inge (1960

[16] Å Elmér; S Blomberg, L Harrysson & J Petersson, (2000) s.11

Den svenska definitionen vad gäller sociala problem utgår ofta från traditionen om olika befolkningsgrupper som anses utsatta och i behov av samhällets insatser, det vill säga brister i befolkningens levnadsvillkor. En vanlig uppfattning är att sociala problem kan lösas med sociala interventioner av olika slag. Exempelvis drogmissbruk, kan lösas på olika sätt, bland annat genom institutionsbehandling, öppenvård och inte minst förebyggande åtgärder. ”Åtgärderna motiveras på olika sätt, tex med hänvisning till solidaritet, jämlikhet, anständighet, individens eller samhällets bästa eller för att förebygga framtida problem”. [17]

Sammanfattningsvis kan man säga att socialpolitikens mål är att säkra medborgarnas välfärd, lösa och förebygga sociala problem med andra ord att skapa social trygghet.

Det finns skilda positioner och teoretiska grundantaganden i forskning om sociala problem och hur dessa olika positioner får konsekvenser för hur sociala problem betraktas, analyseras och hanteras. Förebyggande arbete i sig är ju inte ett socialt problem utan det är icke önskvärda beteenden och bruk som utgör ett socialt problem.

I socialt arbete, en grundbok talar författarna om att sociala problem skapas i interaktion mellan individer och grupper i samhället som i sin tur ger mening och betydelse åt olika fenomen och där vissa förhållanden tillskrivs karaktären av socialt problem.[18]

Malcome Payne ser sociala fenomen och socialt arbete som en social konstruktion skapad av politiska, ekonomiska och sociala förhållanden där olika grupperingar med stor makt och inflytande har en betydande roll.

Under kommande rubriker skall nu ett mer kritiskt perspektiv på samhällsarbete anläggas och en viktig grund är att komma ihåg att prevention alltid är beroende av en generell välfärdspolitik då kopplingen mellan marginalisering och ojämlikhet (social, ekonomisk, kulturell) och oönskat beteende (tex. brottslighet) är ständigt närvarande.

Förändringar i välfärds- och socialpolitiken

Vi kan urskilja stora förändringar inom välfärds- och socialpolitiken under 1990-talet och fram till nu. Inte minst framträder kontrasterna vid en jämförelse med Sverige under 1990-talet, då den djupa ekonomiska krisen inte bara innebar att arbetslöshetsnivåerna kom att nå historiskt höga nivåer, utan också då det blev nödvändigt att genomföra betydande besparingar i de offentliga utgifterna. Till detta kommer stora förändringar inom arbetsmarknaden, samtidigt som internationaliseringen och globaliseringen innebar nya förutsättningar för den svenska välfärdspolitiken. Nämnas kan t.ex. de nya hänsyn den svenska välfärdspolitiken måste ta till andra länders välfärdspolitik och de nya villkor den ökade migrationen skapat.

---

[17] A Meeuwisse & H Swärd, (2003) s. 43

[18] Anna, S Sunesson & H Swärd (red), (2006) s. 144 f

Parallellt med dessa mer politiska förändringar förändras också relationen mellan stat och kommun. Successivt har kommunerna i allt högre utsträckning både ålagts och delvis självmant övertagit statens roll som välfärdsgarant. Det blir också allt tydligare att vi idag befinner oss i ett perspektivskifte vad gäller relationen mellan individ och samhälle. Idag sker en 'åtskillnad' som innebär en individualisering.[19] Relationen mellan individ och samhälle förändras åter då välfärdsstaten Sverige förändras. Samtidigt med denna individualisering sker en förändring i samhället och världen runt oss vilken beskrivs i termer av modernisering.[20]

Moderniseringen skapar möjligheter men innebär också svårigheter och osäkerheter. Ulrich Beck (1997) menar att det senmoderna samhället skapar risker i samband med alla ställningstaganden och beslut.[21] Samtidigt som detta senmoderna samhälle skänker frihet och möjligheter för individen ställer det också en rad krav på dagens individer om ständig förändring och lärande, menar Melucci (1991 a och b).

Betraktar vi dessa relationella förändringar utifrån Michel Foucaults begrepp om kunskap, styrning och makt och hur dessa förhållanden interagerar i vår samtid blir förståelsen av hur staten är organiserad viktig.[22]

Välfärdsstaten varken önskar eller förmår längre strukturera medborgarnas liv i namn av kollektiv välfärd och välfärdsuppgifterna blir i allt högre utsträckning en uppgift för såväl lokalpolitiska instanser som den enskilde individens ansvar.[23] På en mer konkret och direkt nivå handlar det om fördelningen mellan stat, kommun och frivilligsektor samt allt större krav på samverkan, vetenskapliga metoder, utvärderingar, effekter och effektivitet samt en sk. evidensbaserad praktik (EBP).[24]

Tanken om medborgaren som medskapande av framtiden är ingen ny tanke, men den har tagit ny gestalt och dessutom radikaliserats och tillspetsats under senare tid; såväl framtiden som den individuella friheten styrs idag mindre genom samhället och mer genom lokalpolitiska och enskilda individers kraft.[25] Staten uttalar en förändrad roll:

> Medborgarna måste ges autonomi för att var för sig och i olika slag av gemensam självförvaltning i största möjliga utsträckning själva ordna sina liv. Den offentliga

---

[19] Bauman, 2002.

[20] Castells, 2001

[21] jfr även Giddens, 1998

[22] Se tex. Lövgren och Johansson 2007

[23] Wagner, 1994

[24] Wigzell, 2008

[25] jfr medborgerlig egenmakt och empowerment. Cruikshank 1999

> maktutövningen får inte klä av medborgarna denna vilja att ha kontroll över och ta ansvar för sina liv.[26]

Dessa övergripande förändringar utgör grunden för dagens preventiva arbete och arbetet påverkas också mer direkt, där tex. samverkan utgör en ny och nödvändig arbetsform idag.[27]

Kunskap om hur välfärd skapas handlar också om hur avsaknad av välfärd ser ut –såväl på individnivå som på samhällsnivå, dvs. det finns en koppling mellan avsaknad av välfärd och behovet av prevention. Med ett sådant tänk blir prevention tydligt kopplad till generell välfärdspolitik och inte något som endast skall genomföras i praktiken utan självklart tillhöra strategiskt arbete på övergripande organisatorisk och politisk nivå.

Makt, styrning och kunskap i socialpolitik

På den lokala nivån framhålls samarbete, mobilisering och opinionsbildning som viktiga instrument i det förebyggande arbetet. I policydokument etc. talas om att förändra beteenden och attityder, det vill säga en vilja att styra, forma, vägleda och reglera människors tänkande och handlande mot bakgrund av vissa principer och målsättningar.[28]

Denna information och kunskap ska förmedlas genom expertis (poliser, socialarbetare etc.) och i förlängningen ska detta leda till en gemensam förståelse för hur prevention ska verka och verka effektivt.

Ju mer kunskap "samhället" och individen har om förutsättningarna att förebygga desto större möjlighet till förändring och mobilisering. Att motverka de negativa effekterna av samhälleliga problem reduceras därmed bland annat till en fråga om att sprida (rätt) information.[29]

Preventivt arbete är centralt idag och prevention sker allt oftare i samverkan mellan organisationer och professioner. För att preventiva verksamheter skall utvecklas än mer till en metod i samhälls- och socialtarbete, oavsett om det gäller verksamheter som de som utgör exempel i denna antologi eller mer direkt brottsprevention, finns två viktiga delar; den kritiskt (och eftertänksamma) reflekterande blicken och kunskap (såväl vetenskaplig kunskap som mer erfarenhetsbaserad).

---

[26] SOU 2000:1:s. 20.

[27] Danemark och Kullberg, 1999

[28] ibid s. 45 se även Johansson, (2003) och (2007), Johansson & Osvaldsson, (2007), Johansson (2010)

[29] Goldberg, 2005 s. 363

I praktiken handlar det alltså om att både före interventionen (dvs. då verksamheten eller insatsen planeras) under implementeringen och sedan i ett långsiktigt perspektiv utnyttja vetenskaplig kunskap i form forskning samt erfarenhetsbaserad kunskap.

Kunskapsutveckling

Kunskapen om vad som fungerar vad gäller preventivt arbete utvecklas. Just nu befinner vi oss i en period där forskning kring förebyggande arbete aldrig varit större och intensivare.

> trots alla begränsningar finns det en övertygelse om att dagens vetenskap kan ge kunskap och redskap som kan hjälpa oss att förstå preventionens ”hur” och ”varför” när vi vill förebygga problem och främja en positiv utveckling hos unga. [30]

Ny forskning ger bl. a. kunskap om i vilken miljö preventionen bör implementeras. Utifrån Bronfenbrenners syn på individen och hennes relation till den fysiska och sociala miljön uppfattas omgivningen

> som ett system av sammanvävda strukturer där varje miljö delvis är inbäddad i nästa miljö, (t.ex. familjen, skolan, närsamhället, kulturen, historien). Individen är inbäddad i dessa miljöer och formas och utvecklas i olika utsträckning av deras samband. [31]

Utifrån denna synvinkel måste således det förebyggande arbetet integreras i alla kontexter, på alla samhälleliga plan.

Behovet av forskning och systematiserad kunskap har varit aktuella frågor i flera decennier. I samband med kunskap och kunskapsutveckling i socialt arbete (som får utgöra exempel då jag inte känner till tex. ”polisforskning”) är det viktigt att teoretisk kunskap kopplas ihop med det sociala arbetets praktik. [32]

I ett betänkande (*Evidensbaserad praktik inom socialtjänsten -till nytta för brukaren*) vilket lades fram av utredaren Kerstin Wigzell i februari 2008 lyfts fyra utvecklingsområden fram som speciellt betydelsefulla:

- Mer forskning och kvalificerade utvärderingar av det sociala arbetets resultat, kvalitet och effektivitet.
- Bättre förutsättningar för professionen att utveckla en evidensbaserad praktik.

---

[30] Laura Ferrer - Wreder & Anna-Karin Andershed,(2005) s. 37

[31] Laura Ferrer - Wreder & Anna-Karin Andershed,(2005) s. 30

[32] Börjeson 2003; 2006 och Blom, Morén och Nygren, 2006

- En bättre struktur för verksamhetsuppföljning.
- Ett förtydligat brukarperspektiv i relationen till socialtjänstens arbete.[33]

Dessa fyra utvecklingsområden har lika stor relevans för det preventiva arbetet.

Som jag försökt visa på i detta kapitel är samverkan en förutsättning för preventivt arbete och därmed kunskap och forskning från flera områden bilda gemensam kunskapsbas i det preventiva arbetet

Avslutningsvis vill jag understryka kopplingen mellan prevention och samhällsförändring som en betydelsefull kontext för preventivt arbete.

[33] se SOU 2008:18

Referenser

Andershed, H & A-K (2005): *Normbrytande beteende i barndomen- Vad säger forskningen?* Stockholm: Gothia Förlag

Bauman Z, (2001/2002), *Det individualiserade samhället.* Göteborg: Daidalos.

Beck, U (1992/1997) *Risksamhället.* Östling bokförl. Symposion.

Blom, B, Morén, S, Nygren L (2006) *Kunskap i socialt arbete Om villkor processer och användning.* Natur och kultur.

Danermark B & Kullberg C, (1999) *Samverkan Välfärdsstatens nya arbetsform.* Lund, Studentlitteratur.

Elmér, Å, Blomberg, S, Harrysson, L & Petersson, J, (2000), *Svensk socialpolitik,* Lund: Studentlitteratur

Ferrer-Wreder, L., Stattin, H., Lorente, C. C., Tubman, J. G. & Adamson, L. (2005) *Framgångsrika preventionsprogram för barn och unga: En forskningsöversikt.* Stockholm: Gothia

Forster, M. (2003) *Prevention av missbruk och kriminalitet. Vad kan skolan göra? Forsknings- och Utvecklingsenheten.* Stockholm: Stockholms socialtjänstförvaltning

Foucault, M. (1994) ”Governmentality” In McNay (1994) *Foucault: A Crititical Introduction.* Cambridge: Polity Press

Giddens, A, (1998). T*he Third Way. The Tenewal of Social Democracy.* Cambridege: Polity Press.

Goldberg, T (red), (2005), *Samhällsproblem,* Lund: Studentlitteratur

Hasenfeld Y.(1983) *Human Service Orgnizations.* Englewood Cliffs NJ; Prentice & Hall.

Hirdman, Y (1989). *Att lägga livet till rätta: studier i svensk folkhemspolitik.* Stockholm: Carlsson; Hort,

Johansson K (2007) ”Välfärdsstat som styrning” i *Viljan att styra: Individ, samhälle och välfärdens styrningspraktiker.* Sophia Lövgren & Kerstin Johansson red. Studentlitteratur: Lund.

Johansson, K. (2003) *Bli vuxen i arbetarstad* diss. Linköpings universitet

Johansson, K. (2005) *Socialpolitik, kunskapsutveckling och förnyelsearbete i socialt arbete: Exemplet Östergötland.* CKS 2005:2, Linköpings universitet

Johansson, K. & Osvaldsson, K. (2007) *Processutvärdering av verksamheten Sköldpaddan.* Linköpings universitet: Rapport från Institutionen för Samhälls- och välfärdsstudier, 2007:1 Norrköping

Lövgren, S och Johansson K red. (2007) *Viljan att styra: Individ, samhälle och välfärdens styrningspraktiker.* Studentlitteratur: Lund.

Johansson, K (2010) *Familjecentralen som fenomen och praktik* Linköpings universitet: Rapport från Institutionen för Samhälls- och välfärdsstudier, 2010:2 Norrköping

Malcome (2002) *Modern teoribildning i socialt arbete*, Stockholm natur och kultur s36 off.

Meeuwisse A, Suneson s, Swärd H (red.) 2006 S*ocialt arbete en grundbok* Natur och Kultur Stockholm
Melucci, A (1991a), och (1991b), ”Möjligheternas tid, tid utan möjligheter. Ungdomars tidsperspektiv i ett föränderligt samhälle”, i Anders Löfgren & Margareta Norell red., *Att förstå ungdom: identitet och mening i en föränderlig värld,* Stockholm /Stehag: Symposion.
Oscarsson, L (2008) *Evidensabserad prakitk inom socialtjänsten* Sveriges kommuner och lansdting.
Payne M, *Modern teoribildning i socialt arbete*, Stockholm: Bokförlaget Natur & Kultur, 2002
Persson A & Svensson K , (2005), *Drogförebyggande arbete i skolan*, Lund: Studentlitteratur
Rose, N (1999) *Powers of Freedom. Reframing Political Thought.* Cambridge: Cambride University Press.
Sackett., D. L. mfl. (2000) *Evidence-based medicine.* Second edition London: Churchill Livingstone.
Sahlin, I. (2000) *Brottsprevention som begrepp och samhällsfenomen,* Lund: Arkiv förlag,
Socialstyrelsen (2007) Nationella riktlinjer för missbruks- och beroendevård
Socialstyrelsen (2009), Folkhälsorapport 2009
Socialstyrelsen (2010) Socialrapport 2010
SOU 2008:18. *Evidensbaserad praktik inom socialtjänsten - till nytta för brukaren.* Betänkande av utredningen för kunskapsbaserad socialtjänst.
Stattin, H; Ferrer-Wreder, L m fl (2005): *Framgångsrika preventionsprogram för barn och unga - en forskningsöversikt.* Gothia.
Svanström, L. (2002) *En introduktion till folkhälsovetenskap,* Lund: Studentlitteratur
Swift-Johannison, A (2004), *Regional samordning i det alkohol- och drogförebyggande arbetet.* Rapport till alkoholkommitén.
Vedung, E. (1998). *Utvärdering i politik och förvaltning.* Lund: Studentlitteratur.

Kapitel 3. Prevention i teori och praktik samt betydelsen av samverkan i preventivt arbete.

Av: Christina Söderberg

Prevention - begrepp

Begreppet prevention springer ur latinskans Praevé nio, vilket betyder ”komma före”. Tidigare användes ordet prevention främst inom hälso- och sjukvården och begreppet innefattar såväl främjande av en positiv utveckling som motverkande av en negativ.

Inom det brottspreventiva arbetet används oftast begreppen situationell och social prevention. Kursen har betoning på social prevention som ytterligare kan delas in i de tre begreppen nedan, men den situationella preventionen bör inte underskattas och ska finnas med i helheten i brottsförebyggande arbete. Som rutinaktivitetsteorin; att ett brott behöver en motiverad gärningsman, ett stöldbegärligt objekt och avsaknad av kapabla väktare[34]. Situationell prevention kan handla om bevakningskameror, förbättrad belysning, att klippa buskage osv men också att föräldrar vet var deras barn är om kvällarna till exempel. Forskaren David Weisburd, som 2010 belönades med *the Stockholm prize in crimonology,* menar till och med att polisen inriktat sig alltför mycket på individer och i stället borde rikta sina resurser mot så kallade ”hotspots”, det vill säga platser och områden med hög brottsfrekvens (www.bra.se). Dessutom har det visat sig att tillgångsbegränsning är det mest effektiva sättet att få ner konsumtionen av till exempel alkohol[35].

Förebyggande insatser kan delas in i tre nivåer som alla behövs [36]:

- Universell prevention (primärprevention) – insatser till alla barn oavsett risk eller ej. Ingen enskild grupp eller individ väljs ut. Man brukar ibland använda termen promotion för främjande insatser som riktas till alla. Exempel kan vara livskunskap

[34] Sarnecki 2003

[35] www.fhi.se

[36] Sundell 2009 i IMS-nytt

i skolan, BVC, generella föräldrastödsinsatser med mera. Forskning visar att barn i riskgrupper också nås av generella insatser.

- Selektivprevention (sekundärprevention) – insatser riktade till grupper som utsätts för en eller flera riskfaktorer. Exempelvis barngrupper för särskilda riskgrupper så som barn till missbrukare etcetera.
- Indikerad prevention (tertiär prevention) – insatser riktade till individer med redan utvecklade problem, till exempel unga som börjat med brottslig verksamhet. Exempel på insatser kan vara skolfrånvaroteam, ART.

För att få ett heltäckande preventivt arbete bör man arbeta på alla nivåer, helst i samverkan mellan olika aktörer, där förstås huvudansvaret kan skifta beroende på vilken nivå insatserna ligger på. Skolan kan göra mycket på den generella nivån och en del på den selektiva, medan socialtjänsten och landstinget kan göra mer på selektiv och indikerad nivå, men samverkan kan kvarstå.

Ett konstaterat faktum som ibland kallas ”den preventiva paradoxen”, är att generell prevention, där alltså en liten insats riktas till många har större preventiv effekt än en större insats för ett fåtal. Detta förklaras av att i den stora gruppen finns flera som annars inte identifierats och som ändå nås av insatsen.

Risk och skyddsfaktorer

Mycket av det preventiva och även det sociala arbetet idag bygger på teorier om risk- och skyddsfaktorer. Vilka olika faktorer orsakar problem (riskfaktorer), hur samspelar de och vilka skyddsfaktorer kan tillföras för att minska risken för destruktiv utveckling hos individen? Risk- och skyddsfaktorer finns på flera nivåer :

- Individen

- Familjen

- Skola/kamrater/ fritid. Riskfaktorer i skolan är låg studieframgång, skolk och mobbning. Skolk lyfts av flera forskare fram som den viktigaste prediktorn för kriminalitet, missbruk och psykisk ohälsa. Omvänt kan skolan vara en oerhört viktig skyddsfaktor för unga som lever riskutsatt, om skolan har tydliga kunskapskrav och varma relationer.

- Samhällsnivå- lokalt i bostadsområdet- tillgång på narkotika, småbrott som inte åtgärdas, till exempel cykelstölder, klotter och skadegörelse. Vuxna som inte

reagerar mot normbrott. Samhällsnivån nationellt handlar mer om lagar och tillgänglighetsbegränsning med mera.

Det är förstås så att en riskfaktor i sig inte behöver betyda något, men ju fler riskfaktorer, desto högre risk att normbrytande beteende utvecklas. De flesta riskfaktorer kan omvänt vara skyddsfaktorer och även om en ung person har många riskfaktorer kan tillförandet av skyddsfaktorer öka chanserna för en god utveckling.[37]

Henrik och Anna-Karin Andershed (2008) har visat på att de individer som i vuxen ålder har ett kriminellt eller på annat sätt normbrytande beteende, uppvisade te4cken på detta redan före 12 års ålder. Det är alltså av stor vikt att redan i tidiga åldrar identifiera dessa individer och sätta in resurser för att bryta detta. I stället tenderar man att sätta in de största resurserna i tonårspuckeln.

Framgångsrikt preventivt arbete?

Långsiktighet, god förankring i organisationen - både på höjden och bredden - och kontinuerlig påfyllning av kunskap är viktiga beståndsdelar i ett hållbart preventivt arbete. Manualbaserade program för förebyggande arbete har blivit mer och mer vanligt i skolan såväl som i socialt arbete och inom föräldrastödsarbete. Programmen kräver programtrohet för att vara kunskapsbaserade, vilket visat sig vara ett problem, då man tenderar att ”göra om” programmen för att de ska passa bättre till den egna verksamheten. Flera oberoende utvärderingar pågår av svenska program, flera har visat sig lovande medan andra är mer lovande. Det man ännu en gång kunnat konstatera är att program där man för ihop unga i riskzonen för normbrytande beteende gör mer skada än nytta. [38]

Skolans roll i det preventiva arbetet kan inte överskattas. I förskola och skola finns alla barn och där finns möjlighet att nå de viktiga föräldrarna. Förändringens vindar blåser idag i drogförebyggande arbete och man har mer och mer lämnat punktinsatser och enbart ANT-information samt segregation av riskzonsbarn till förmån för mer långsiktiga insatser baserade på framgångsfaktorer som forskning visat samt i många fall en förbättrad samverkan med andra myndigheter för att inkludera så många barn som möjligt. Det har också visat sig att en skolverksamhet som ger fler möjlighet att klara sin skolgång och som är förebyggande och hälsofrämjande i sin tur ger ett bättre skolklimat och ger skolan större möjlighet att klara sitt kärnuppdrag. En trygg skola som främjar utveckling och stimulerar lärande är i sig en mycket viktig skyddsfaktor mot destruktiv utveckling. Å andra sidan är skolmisslyckande och bristande samhörighet med skolan en stor riskfaktor för samma sak.

---

[37] Sundell & Forster 2005

[38] www. socialstyrelsen.se/ metodguiden

Skolan förebygger är ett långsiktigt arbete som Folkhälsoinstitutet driver och som nu är inne på sin andra omgång[39]. Där sprids lovande metoder i socialt och emotionellt lärande, ledarskap i klassrummet, föräldrastödsmetoder mm.

En omtvistad fråga i förebyggande arbete handlar om fritiden. Röster höjs ofta för att peka på vikten av att kommunerna har många fritidsgårdar för unga i riskzonen. Flera forskare har visat på att fritidsgården i sig faktiskt kan vara mer av en riskfaktor än en skyddsfaktor, då normbrytande beteende tenderar att öka i stället för att minska hos fritidsgårdsbesökarna. Ett strukturerat meningsfullt innehåll i fritiden är dock en skyddsfaktor mot olika typer av normbrytande beteende[40] vare sig den bedrivs i föreningsform eller på fritidsgård.

Föräldrarnas betydelse i det preventiva arbetet har stärkts under senare år. Ett samarbete med föräldrar från skolans sida, att föräldrar inkluderas vid insatser och att samhället kan erbjuda föräldrastödsinsatser som är anpassade till målgruppen visas på som centrala delar av preventionsarbetet. Även i tonåren har föräldrars inställning och påverkan stor betydelse. Exempelvis blir detta tydligt gällande föräldrars inställning till tonårsdrickande. Metoden Örebro Preventionsprogram är inriktad på att förebygga berusningsdrickande och ungdomskriminalitet och är utvecklad vid Örebro universitet[41]. Man vet också från olika studier att stöd till föräldrar har en positiv effekt på barns och ungdomars psykiska hälsa.

Samverkan – begrepp

Boklunds definition[42] av samverkan är väl använd i sammanhang som handlar om förebyggande arbete och tidiga insatser:
”när någon eller några tillför sina specifika resurser, kompetenser och/eller kunskaper till en uppgift som man gemensamt har att utföra”.

En annan definition som ofta används är Danermarks[43]: ”medvetna målinriktade handlingar som utförs tillsammans med andra i en klart avgränsad grupp, avseende ett definierat problem och syfte”.

---

39 Se vidare fhi.se/skolanforebygger

40 Mahoney m fl 2001

41 Koutakis m fl 2008

42 Boklund 1995

43 Danermark 2000

Hur kan vi nå resultat i samverkan?

En väl fungerande samverkan kan vara central för att det preventiva arbetet ska fungera och ge effekt. Det finns många exempel på väl fungerande samverkan men tyvärr också många som misslyckats. Hindren för att få till en samverkan som ger önskad effekt är många och har försvårat många försök

2007 arbetade Socialstyrelsen, Myndigheten för skolutveckling och Rikspolisstyrelsen gemensamt fram en nationell strategi för samverkan kring barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa. Denna bygger på kunskap och forskning om vad som är framgångsrikt i samverkansarbete. Man lyfter fram ”de tre S:en”:

- Styrning - tydlig styrning på flera nivåer och mandat samt uppföljningsansvar
- Struktur – ansvarsfördelning, riktlinjer, handlingsplaner, samordning mm
- Samsyn – gemensam kunskapsgrund utifrån risk- och skyddsfaktorer, gemensam problemförståelse. Respekt för varandras olika uppdrag och förmåga att komplettera varandra.

Skolverket[44] har sedan följt upp flera samverkansprojekt som arbetat utifrån ovanstående och försökt beskriva fungerande modeller, såväl förebyggande som modeller som handlar om tidiga insatser för riskgrupper. I projekten har såväl skola, socialtjänst, polis som barn – och ungdomspsykiatrin deltagit. Multikompetenta team, koordinator för att samordna samhällets insatser och förenkla familjens kontakter med samhället samt en coach som ska ge det enskilda barnet individuellt stöd har identifierats som framgångskomponenter i arbetet.

SKL- Sveriges kommuner och landsting – har i samverkan med Socialstyrelsen under en tid bedrivit ett projekt som handlar om att tidigt identifiera normbrytande beteende och att insatserna för dessa barn ska komma så tidigt som möjligt -Pinochcio. Utifrån de erfarenheter och forskning som Pinocchio har man tagit fram framgångskoncept för att arbeta framgångsrikt med dessa barn[45]. Som första punkt nämns här vikten av att stärka och systematisera samverkan över verksamhetsgränserna och vikten av att stärka och komplettera varandra men fortfarande göra det som var och en är bäst på. Ledningens stöd och en gemensam kunskapsbas utifrån risk- och skyddsfaktorer uppges även här som en viktig förutsättning.

---

[44] Skolverket 2009

[45] Andershed & Andershed 2010

I Skolverkets rapport från 2010[46] där man utvärderat flera samverkansprojekt för unga i riskzonen konstateras att Specialiserad kunskap om samverkan behöver byggas upp och systematiseras i Sverige. Som framgångsfaktorer nämner man politisk förankring och tillgång till resurser samt att arbetet ska knytas till funktion och inte till person.

Förankring på alla nivåer verkar vara en grundförutsättning för att ett mer långsiktigt arbete ska bli verklighet.

Hinder för samverkan

Marie Torstensson –Levander, professor i Hälsa & Samhälle vid Malmö högskola har forskat en del i brottsprevention och var drivande bakom tillkomsten av denna kurs. Hon menar att den största bristen i ett gemensamt brottsförebyggande arbete är bristen på en gemensam kunskapsgrund.

Övriga identifierade hinder för samverkan rör psykologiska, strukturella och kulturella faktorer[47]. Psykologiska hinder kan vara revirtänkande, bristande kommunikation, osäkerhet på roll och mandat med mera. Strukturella hinder för samverkan kan vara organisatoriska, kunskapsmässiga, ekonomiska, brist på tydliga mandat och förankring uppåt och åt andra håll med mera. Just förankringsarbetet är centralt och bristande förankring/ implementering av nya arbetssätt kan göra att arbetet kvävs och behöver prioriteras. Som kulturella hinder kan till exempel att kunskapsgrund, mål och prioriteringar och språkbruk skiljer sig åt[48].

Det finns många utvärderingar och studier vad gäller processerna i samverkan och vilka faktorer som underlättar eller försvårar den, men ganska lite om själva effekterna av samverkan i sig. I Sverige har man dock vid Örebro Universitet i arbetet med att följa samverkansprojekten även fokuserat på effekter och utifrån intervjuer kunnat beskriva upplevda effekter för brukaren bland annat att ökad öppenhet till hjälp för barnet, att hjälp och stöd kommit tidigare och att insatser för det enskilda barnet kunnat samordnas så barnet fått hjälp ur ett helhetsperspektiv[49].

Det lokala brottsförebyggande arbetet bygger på fungerande samverkan. Ofta finns så lokala brottsförebyggande råd, där centrala politiker och tjänstemän från kommunerna tillsammans med polismyndighet, föreningsliv, kriminalvård och företagande i kommunen ska komma överens om inriktningen på det lokala brottspreventiva arbetet. Där är också viktigt att man röjer hinder så långt det går och får en gemensam kunskapsbas att stå på.

---

46 Erfarenheter från samverkan – kring barn som far illa eller riskerar att fara illa; Skolverket 2010

47 Socialstyrelsen mfl 2007

48 ibid

49 Skolverket 2010

Samarbete polis – kommun

Polismyndigheterna i landet har bjudit in kommuner till samarbete för att minska ungdomskriminaliteten[50]. Detta har resulterat i lokala avtal eller överenskommelser om samarbete, däribland i Norrköpings kommun. Dokumentet heter ”Överenskommelse om samverkan mellan Polismyndigheten i Östergötland och Norrköpings kommun” och är klart i sin helhet våren 2010. Överenskommelsen innehåller flera olika delar, både rutiner och samverkansmodeller.

Syftet med överenskommelserna är att minska ungdomskriminaliteten genom att öka medvetenheten och att ha tydliga fasta rutiner när normbrytande beteende uppstår. Implementering av ”Norrköpingsöverenskommelsen” pågår i skrivande stund och dokumentet har även behandlats i politiska nämnder.

Referenser:

Andershed, H & Andershed, A-K (2005). *Normbrytande beteende I barndomen. Vad säger forskningen?* Stockholm: Gothia förlag.

Andershed, H & Andershed, A-K (2010) Ungdomsbrottslighet: Hur vanligt är det och vad beror det på? I Andershed, H, Andershed, A-K & K.Söderholm-Carpelan (red): *Ungdomar som begår brott: Vilka insatser fungerar?* Stockholm: Gothia förlag.

Boklund, A (1995) *Olikheter som berikar? – möjligheter och hinder i samverkan mellan socialtjänstens äldre – och handikappomsorg, barnomsorg samt individ- och familjeomsorg.* Stockholm: Socialhögkolan i Stockholm: Rapport i socialt arbete 1995:71

http://www.bra.se/extra/measurepoint/?module_instance=4&name=2010_11_Platsens_betydelse_f_r_polisarbete.pdf&url=/dynamaster/file_archive/100611/7ce7bf4670ccfbbef5b13dcf21481722/2010%255f11%255fPlatsens%255fbetydelse%255ff%255fr%255fpolisarbete.pdf

Danermark, B (2000). *Samverkan: Himmel eller helvete.* Stockholm: Gothia

Mahoney, J. L., Stattin, H., & Magnusson, D. (2001). *Youth recreation centre participation and criminal offending: A 20-year longitudinal study of Swedish boys.* International Journal of Behavioral Development, 25(6), 509-520.

Rikspolisstyrelsen (2007). *Samverkan Polis och kommun – för en lokalt förankrad polisverksamhet i hela landet.* Dnr PoA-480-5788/06

Sarnecki, J (2003) *Introduktion till kriminologi.* Studentlitteratur

Skolverket (2010) *Erfarenheter av samverkan – kring barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa.* Stockholm: Fritzes.

[50] RPS 2007

Socialstyrelsen, Myndigheten för skolutveckling, Rikspolisstyrelsen (2007). Strategi för samverkan – kring barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa. Stockholm; Socialstyrelsen.
http://www.socialstyrelsen.se/evidensbaseradpraktik/metodguide
Sundell, K. (2008). Risk- och skyddsfaktorer för narkotikabruk. I: Andreéasson , S (Red.), Narkotikan I Sverige: Metoder för förebyggande arbete. En kunskapsöversikt. Östersund: Statens Folkhälsoinstitut.
Sundell; K & Forster, M (2005). En grund för att växa. Forskning om att förebygga beteendeproblem hos barn. Stockholm: Fritzes

Kapitel 4 Lokalt brottsförebyggande arbete i Linköping

Av: Steffan Kapellner, Peter Tirheden, Marie Ackegård och Per Rondahl

Inledning

Alla i arbetsgruppen jobbar med ungdomar, och flera direkt med brottsförebyggande arbete. Via Linköping kommuns brottsförebyggande arbete fick vi möjlighet att fördjupa oss inom området brottsprevention, vilket vi i vårt dagliga arbete konfronteras med. I vissa områden i Linköping har det varit turbulent med olika typer av kriminellt beteende. Detta har visat på vikten av samverkan mellan olika aktörer samt satt fokus på att utveckla arbetsätt och metoder i det brottsförebyggande arbetet. Det har exempelvis konkretiserats genom att Linköpings kommun varit på studieresa till Malmö kommun. Ett resultat av studiebesöket är bildandet av en arbetsgrupp som syftar till att utveckla samarbetet mellan skola, socialtjänst och polis.

Syfte

Efter att ha gått igenom litteratur, föreläsningar och seminarier med andras erfarenheter blev det tydligt att gruppen vill granska hur det faktiska arbetet i Linköpings brottsförebyggande råd idag fungerar utifrån följande frågeställningar:

1. Hur fungerar arbetet på olika nivåer utgående från organisation roller och mandat?

2. Finns det förbättringsområden?

Fokus för arbetet är tänkt att vara medlemmarnas mandat, dvs. om de har rätt att fatta beslut i de frågor som diskuteras, och om de upplever att de har den rätten. Är rådet ett diskussionsforum eller kan det också agera?

Arbetet grundas på faktiska upplevelser inom organisationen, i detta fall genom intervjuer samt projektgruppens egna erfarenheter. Det blir ett bidrag till ett möjligt förändringsarbete som i så fall får fortsätta inom arbetsgruppens ordinarie arbeten samt inom Linköpings kommuns organisation.

Bakgrund

Begrepp

> Ett **mandat** är ett tillstånd, en fullmakt, ett uppdrag som man fått av någon annan, typiskt en större organisation. En direktör eller partiledare kan få styrelsens eller årsstämmans mandat att genomföra vissa handlingar. Förenta nationerna kan ge ett land mandat att ingripa i en internationell konflikt. Att skaffa sig mandat kallas för att förankra ett beslut. Den processen går ofta ut på att kompromissa om innehållet i beslutet, så att man uppnår en majoritet av rösterna. (susning.nu)

Vi har haft som utgångspunkt mandat som ett tillstånd, fullmakt en möjlighet till att kunna ta beslut. I beskrivningen ovan finns vad vi kallar informellt mandat nämligen ”att skaffa sig mandat kallas för att förankra ett beslut”.

Organisation

Linköpings kommuns organisation i det brottsförebyggande arbetet

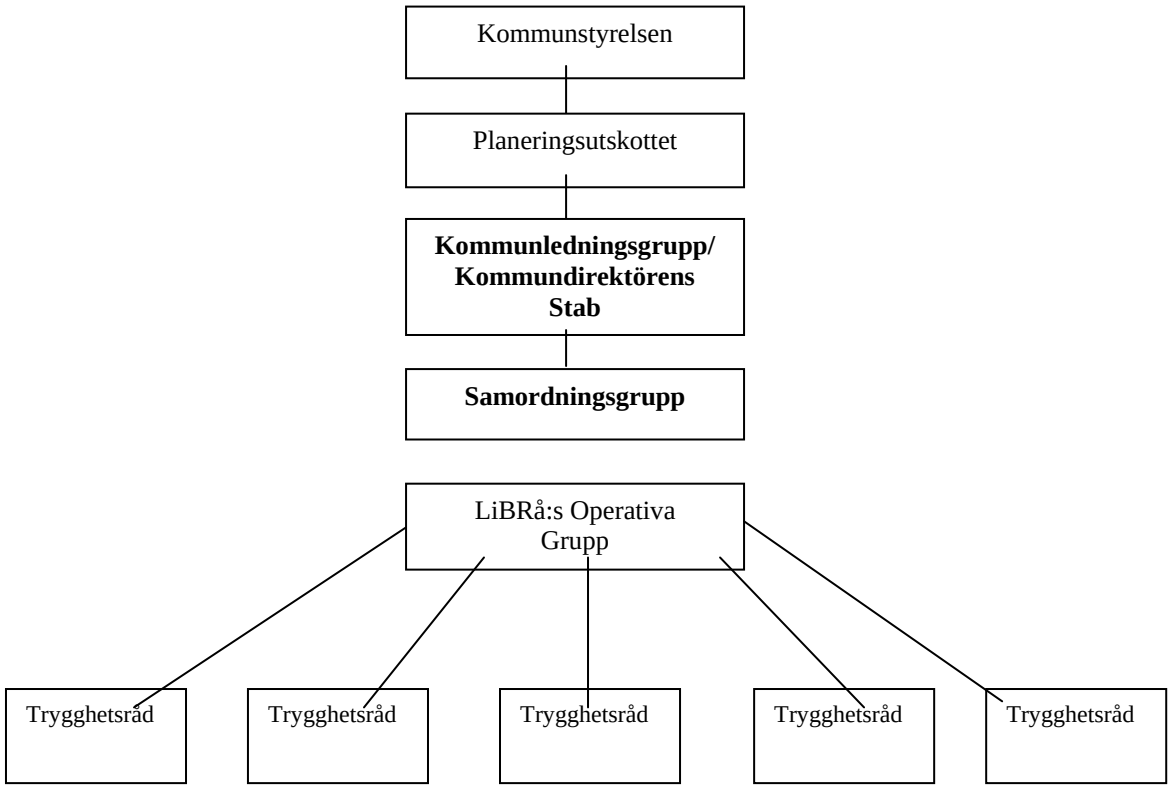

Bilden ovan syftar till att beskriva hur vi uppfattar organisationen utifrån texten i bilaga 2. Bilagan är vår sammanfattning av ” Kommunstyrelsens samordningsuppdrag ” från 20070410.

Metod

Ett urval av adekvat litteratur kring ämnet har gjorts och inlästs, se referenser. Arbetsgruppen har tagit till sig den forskning och de erfarenheter som förelagts oss i samband med seminarier under kursens gång.

För att söka svar och förklaringar till syftet med denna studie så har arbetsgruppen valt att konkret diskutera oss fram till underlag för en intervjuguide med i grunden verbala och öppna frågor, se bilaga 1, vilken vi har använt oss av i de intervjuer vi genomfört. Vi valde att dölja följdfrågorna därför att de frågorna var mer ledande och att informanterna inte skulle se dem innan. Samtidigt har vi tillåtit oss att både kunna utveckla och komplettera frågor i intervjusituationen (semistrukturerad intervju).

Vi, arbetsgruppen, har träffats regelbundet för att diskutera, analysera och utveckla projektarbetet.

Intervjuer

Arbetsgruppen planerade att göra sex intervjuer varav fem genomfördes. Den sjätte erbjöds vi att göra via telefon vilket vi avböjde, utifrån den struktur vi hade bestämt. De som har intervjuats har representerat olika nivåer i Linköpings kommuns organisation för det brottsförebyggande arbetet. På det sätt som vi har tolkat den. Intervjuerna har genomförts av två personer vid varje intervjutillfälle med intervjuguiden som grund. En person har varit fokuserad på själva samtalet och den andra har fört anteckningar. Informanterna har delvis erhållit intervjuguiden i förhand innan själva intervjutillfället. De har även fått informationen att de inte kommer att namnges samt att de kommer att få ta del av slutlig rapport.

De **forskningsetiska överlägganden** som har varit aktuella i vårt arbete har varit:

- Principen om samtycke
- Konfidentialitet och anonymitet

Metodkritik

Det var svårt att hålla sig strikt till frågorna – att inte leda in de intervjuade, i fortsättningen kallade informanterna, till de områden och svar vi möjligen önskade oss. Vidare så har intervjuerna inte spelats in på band utan anteckningar har förts vid varje tillfälle. Detta innebär att det föreligger en viss risk och utrymme för tolkning av det som framkom vid samtalet och de anteckningar som ligger till grund. Dessutom har det varit olika personer som intervjuat och skrivit vid varje tillfälle.

Ovanstående kan leda till en skevhet, en bias[51]där vi i vår ambition kan försätta oss i en situation där vi riskerar att påverka vår informant.

Arbetsgruppen har diskuterat om anonymitet kan garanteras, eftersom informanterna har tydliga roller i organisationen i det brottförebyggande arbetet. Även om det skulle gå att utläsa vilka informanterna är så ska deras svar inte kunna härledas till specifik person.

---

[51] Bell Introduktion till forskningsmetodik, Studentlitteratur 2007 s.167

Resultat

Resultatet baseras på den datainsamling som gjordes i form av intervjuer med fem representanter som har **olika funktioner** inom det brottsförebyggande arbetet i Linköpings Kommun. Dessa var en sakkunnig, en företrädare för det operativa arbetet, en person med säkerhetsansvar inom Linköpings Kommun, en person från polisen samt en representant från ett trygghetsråd tillika ledamot i ett av Linköpings geografiska utskott. Några av de tillfrågade omnämner sig själva som ”spindeln i nätet”. På frågan om **vilket uppdrag** de har och vad det syftar till svarar informanterna med stor spridning. Vi fick svar som sakkunnig, motor med samordningsansvar, att minska ungdomsbrottsligheten, arbeta med tillbud och orsaksfrågor, oklart, jobba för ett tryggare bostadsområde, att kartlägga det brottsförebyggande arbetet, bredda arbetet med trygghetsarbete, samordningsansvar, skapa trygghet i samhället och som en person uttryckte saken:
” Det är en fråga om att komma för sent så tidigt som möjligt”.

När det gäller frågan om **vad som är brottsförebyggande arbete för dig** svarar man olika utifrån de professioner de intervjuade har. Det är att bl.a. att se till att ungdomarna inte hamnar hos polisen, riskfaktorer - skolk, omvärldsbevakning, tidiga insatser, ” Allas vårt ansvar”, kan vara väldigt mycket - brett och mer fokus på reaktivt istället för förebyggande. Något som däremot nästan samtliga nämner är samverkan som brottsförebyggande. En person uttryckte det som att det är ett brett ansvar. Flertalet nämner även behovet av vuxna förebilder där även goda förebilder samt allmänhetens engagemang innefattas.

”Vad kan jag göra tillsammans med andra för att skapa ett tryggare samhälle”?

Synen på roll och mandat är ganska enstämmig. Informanterna nämner att mandat uppifrån finns men är inte förankrat nedåt i organisationen, flera aktörer med olika mandat, LiBRå har ett luddigt mandat och ingen större tyngd, väldigt litet mandat, informellt mandat, mandatet saknas i hela LiBRå och att det finns en otydlighet som skapar osäkerhet. Flera nämner också att det pågår parallellprocesser. Andra saker de intervjuade nämner är avsaknad av strukturerad samverkan, avsaknad av samordning, skolan saknas i samverkan, ser sig själv som stödfunktion, köp och sälj ett problem.

Några **förbättringsområden** som sticker ut mer än andra är just mandatfrågor och samverkan. Man nämner bl.a. Lopgruppens mandat och även tydligare mandat överlag. Flera av informanterna trycker på samverkan för att effektivisera kostnader. Andra förbättringsområden är att skolans roll behöver förtydligas, förebyggande – tidiga insatser. En informant föreslår en resursgrupp som åker ut och stöttar områden med problem. Bättre representantskap från utförarsidan. Frågor ska drivas lokalt. Utbildningar. Tydligare struktur i trygghetsråden. Kortare beslutsgång.

> ”För att få resurser för att jobba förebyggande krävs en nationell eller internationell kris”.

Utvärdering av det brottsförebyggande arbetet förekommer i liten omfattning. Det som görs är verksamhetsberättelse, riskanalyser kopplade till det interna självrisksystemet samt viss brottsstatistik.

Diskussion

Gemensam kunskapsgrund

Ett av de begrepp som återkommit under kursens gång är gemensam kunskapsgrund. Att ha samma grundkunskaper, basfakta och ett fackspråk som alla deltagare förstår, är en grundläggande förutsättning för ett fruktbart och effektivt samarbete[52]. Måste man ständigt göra paus för att diskutera begrepp eller klargöra definitioner blir arbetet tungrott och frustrerande. Ett av syftena med den första frågan ”brottsförebyggande arbete för dig” var att se om de använde några av de ord och begrepp som är fackuttryck i just brottsförebyggande arbete. Att inte lägga de orden i informanternas munnar visade sig vara svårt, för det var en försvinnande liten del av deras svar som var kopplade till facklitteratur och forskning. Man kunde ana att deras svar faktiskt handlade om t ex risk- och skyddsfaktorer, men de använde inte de orden. Tidiga insatser nämndes förhållandevis ofta, men kopplades inte till någon undersökning, person eller underbyggdes av fakta, utan uppfattades av oss som ett utslag av ”sunt förnuft”. Det är intressant, eftersom det finns forskning som visar[53] att det är en god investering att satsa på tidiga och förebyggande insatser exempelvis föräldrautbildning. Forskning visar att olika stöd till föräldrar i deras föräldraroll är en effektiv metod för att minska barns beteendeproblem. Det är dock inte den forskningen som våra informanter tycks tänka på. Varför tror de då att det är en bra idé?

Organisationen i det brottsförebyggande arbetet i Linköpings kommun försvårar möjligheterna till effektiv samverkan. Ett exempel på detta är trygghetsråden med dess olika intressenters perspektiv på det brottsförebyggande arbetet.

Trygghet och prevention

Det finns en tydlig trend att de brottsförebyggande råden eller organisationerna byter namn efter några års arbete i kommunerna. De blir trygghetsråd istället. Vi diskuterade detta med en av respondenterna som varit med länge i Linköping om varför man börjat använda ”trygghet” istället för ”brottsprevention”. Respondenten tyckte själv att det var ett problem

---

[52] Torstensson & Wikström Lokalt brottsförebyggande arbete. Organisation och inriktning Rapport 1997:2

[53] Nilsson & Wadeskog (2008) Individen i centrum, sammanfattningen.

eftersom ”trygghetsskapande” blir ett flummigare och mycket vidare begrepp än ”brottsförebyggande”. Men när man pratar med t ex småbarnsföräldrar eller förskolefolk blir ordet brott något man inte vill sammanknippa med små rara barn, då passar trygghet bättre. Även för de äldre i kommunen upplevdes det som bättre att säga ”trygghet” än ”brott”. Mänskligt, för vi präglas av det vi hör och tänker, så om vi ständigt ska tänka på brott blir vi nog ängsligare än om vi tänker trygghet!

Även en annan av våra respondenter snuddade vid att trygghet är ett flummigt begrepp, eftersom det var svårt att greppa vad för arbete som egentligen skulle utföras när man pratade om trygghetsskapande åtgärder.

”Det finns ett mandat uppifrån”

Flera av de intervjuade/ respondenterna / informanterna anger att det finns ett mandat uppifrån, när det gäller de brottsförebyggande frågorna. Men frågorna har inte full legitimitet ute i nämnderna och förvaltningarna. De brottsförebyggande frågorna hamnar inte i fokus, då dessa frågor inte anses lika viktiga ute i nämnder och förvaltningar som har ett annat huvuduppdrag som naturligtvis är det viktigaste för dem.

För att det brottspreventiva arbetet skall få en skjuts framåt i Linköping är det trots allt viktigt att få upp dessa frågor på dagordningen.

Det är också viktigt att de personer som får dessa uppdrag på såväl politisk, förvaltnings och operativ nivå får tydliga roller och ett mandat att ta sig an de brottsförebyggande frågorna. Personerna skall också ha möjlighet och stöd i att ta beslut.

Framgångsrika brottsförebyggande råd präglas av långsiktighet och att de som arbetar med frågorna har mandat att ta beslut. Dessutom skall man arbeta kunskapsbaserat. Detta enligt en rapport från BRÅ (brottsförebyggande rådet)[54].

Förbättringsområden

Ett av de områden som entydigt kommit fram i undersökningen är förbättring kring samverkan. Det spretar och inget helhetsgrepp verkar finnas. Det upplevs att det finns otaliga former av samverkan. Utifrån t.ex. skola, polis och socialtjänst ser man olika på samverkan. Vi kan skönja en viss begreppsförvirring när det gäller vad samverkan står för hos olika intressenter. Vidare ser vi skillnader i hur organisationen ser på begrepp som brottsförebyggande och trygghet.

Det behöver skapas och utvecklas ett handlingsprogram som skapar tydlighet och struktur i kommunens organisation[55]. Med det menar vi vem som gör vad, vad som ska göras och hur det ska göras och icke att förglömma vilka resurser som finns till förfogande.

---

[54] Hollari (2006) Arbetsformer för goda resultat i brottsförebyggande arbete.

[55] Josefsson (2007) Strategi för samverkan

Utifrån frågan gällande utvärdering kan vi konstatera att det sker i väldigt ringa omfattning men att vi och våra informanter förstår vikten av att bättre följa upp de insatser som görs.

I verksamheterna finns många engagerade och kompetenta människor som vill och som gör insatser men inte hittar samarbetsformer för ett effektivt arbete. Det blir parallellprocesser, stuprörstänk och dubbelarbete. Det måste skapas förutsättningar från en högre nivå i organisationen.

Idag finns ett embryo till samverkan i form av en arbetsgrupp som har till uppgift att skapa samverkan mellan skolan, socialtjänsten och polisen. Vår förhoppning är att det arbetet ska utmynna i ett gemensamt handlingsprogram. För att nå samverkan behöver mandat, roll samt en gemensam kunskapsgrund förtydligas.

Referenser

Bell, *Introduktion till forskningsmetodik*, Studentlitteratur 2007 s.167
Torstensson & Wikström, *Lokalt brottsförebyggande arbete. Organisation och inriktning* Rapport 1997:2
Nilsson & Wadeskog, (2008*) Individen i centrum, sammanfattningen.*
Hollari, (2006) *Arbetsformer för goda resultat i brottsförebyggande arbete.*
Josefsson, (2007) *Strategi för samverkan*
Allas vårt ansvar, Justitiedepartementet 1996:59
Andershed, (2005) *Normbrytande beteende i barndomen: Vad säger forskningen?*
Linköpings Kommun, *Kommunstyrelsens samordningsuppdrag*

Kapitel 5 samverkan i brottsprevention

Av: Mathias Nilsson och Emili Bertosa

Inledning

Brottsprevention inom ett begränsat geografiskt område, t.ex. inom en kommun, involverar ett antal parter så som Räddningstjänst, Polis, Säkerhetsansvariga kommunaltjänstemän, Socialtjänst, näringsidkare, Säkerhetsföretag och den enskilde kommuninnevånaren.

Under utbildningen har vi sett att den röda tråden för ett lyckat brottspreventivt arbete är samverkan. Därför har vi har tittat närmare på två kommuner i Skåne, Ystad och Staffanstorps kommun, där vi ställt frågor om vilka typer av samarbetsformer som finns, hur det fungerar och om involverade parter anser att det är det ultimata arbetssättet.

I vårt dagliga arbete jobbar vi med situationell prevention och vill med denna rapport studera hur situationell och social prevention fungerar i praktiken i dessa kommuner (Ystad och Staffanstorp).

Frågeställningarna vi jobbat efter är:

- Kan man skapa ett tryggt område med de resurser som finns tillhanda?
- Kan man få dessa resurser att jobba mot ett gemensamt mål?
- Blir effekten den önskvärda?

Bakgrund

I de flesta kommuner finns idag någon typ av brottsförebyggande arbete. Flertalet jobbar i brottsförebyggande råd, enligt de riktlinjer som finns i rapporten *"Arbetsformer för goda resultat i brottsförebyggande arbete".(1)* Vissa andra kommuner har först testat denna metod för att sedan dra nytta av det de lärt sig och efter det utvecklat ett eget arbetssätt. I denna rapport har vi tittat på en kommun som jobbar traditionellt (Ystad) och en med ett helt eget arbetssätt (Staffanstorp).

Vi har tittat på statistik för perioden 1996-2008, men då de ingående kommunerna har valt att förändra sitt brottsförebyggande arbete under denna period så är statistiken missvisande. T.ex. Staffanstorps Kommun har valt att "införa" nolltolerans och det medför att brottsligheten kan uppfattas ha ökat under perioden.

Som man kan se av tabellerna så ligger både Ystads och Staffanstorps kommuner betydligt lägre i brottsstatistiken än vad övriga Skåne och Sverige gör.

Anmälda brott

	År												
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008 prel.
	Antal	Antal	Antal	Antal	Antal	Antal	Antal	Antal	Antal	Antal	Antal	Antal	Antal
Ystad kommun													
Totalt antal brott	2 699	3 298	3 084	3 131	3 227	3 590	2 826	2 780	3 090	2 990	3 070	3 283	2 974

Anmälda brott

	År												
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008 prel.
	Antal	Antal	Antal	Antal	Antal	Antal	Antal	Antal	Antal	Antal	Antal	Antal	Antal
Staffanstorp kommun													
Totalt antal brott	1 501	1 468	1 342	1 320	1 492	1 616	1 516	1 795	2 022	1 928	1 924	1 922	2 362

Ovanstående tabeller visar den totala mängden anmälda brott (exklusive narkotikabrott) under perioden 1996-2008. (2)

År												
1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008 prel.
/100 000 inv	/100 000 inv	/100 000 inv	/100 000 inv	/100 000 inv	/100 000 inv	/100 000 inv	/100 000 inv	/100 000 inv	/100 000 inv	/100 000 inv	/100 000 inv	/100 000 inv
10 441	12 738	11 886	11 986	12 325	13 698	10 742	10 483	11 540	11 070	11 262	11 913	10 700

Ovanstående tabell visar den totala mängden anmälda brott (exklusive narkotikabrott) per 100 000 invånare i Ystad Kommun under perioden 1996-2008. (2)

År												
1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008 prel.
/100 000 inv	/100 000 inv	/100 000 inv	/100 000 inv	/100 000 inv	/100 000 inv	/100 000 inv	/100 000 inv	/100 000 inv	/100 000 inv	/100 000 inv	/100 000 inv	/100 000 inv
7 849	7 643	6 968	6 801	7 585	8 124	7 565	8 898	9 953	9 406	9 285	9 142	11 018

Ovanstående tabell visar den totala mängden anmälda brott (exklusive narkotikabrott) per 100 000 invånare i Staffanstorps Kommun under perioden 1996-2008. (2)

År												
1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008 prel.
/100 000 inv	/100 000 inv	/100 000 inv	/100 000 inv	/100 000 inv	/100 000 inv	/100 000 inv	/100 000 inv	/100 000 inv	/100 000 inv	/100 000 inv	/100 000 inv	/100 000 inv
14 276	14 370	14 697	14 929	15 012	14 915	15 352	15 255	16 014	15 588	15 318	15 809	16 523

Ovanstående tabell visar den totala mängden anmälda brott (exklusive narkotikabrott) per 100 000 invånare i Skåne län under perioden 1996-2008. (2)

År												
1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008 prel.
/100 000 inv	/100 000 inv	/100 000 inv	/100 000 inv	/100 000 inv	/100 000 inv	/100 000 inv	/100 000 inv	/100 000 inv	/100 000 inv	/100 000 inv	/100 000 inv	/100 000 inv
13 282	13 462	13 306	13 420	13 647	13 304	13 761	14 013	13 885	13 753	13 490	14 280	14 871

Ovanstående tabell visar den totala mängden anmälda brott (exklusive narkotikabrott) per 100 000 invånare i Sverige under perioden 1996-2008. (2)

Metod

För att skapa oss en bild av hur kommunerna arbetar med samverkan i Brottspreventivt arbete har vi valt att genomföra enkäter och intervjuer med representanter för de parter som är involverade i kommunens brottspreventiva arbete.

Vi har genomfört intervjuer med en person från varje part (kommun, polis, bevakningsföretag, försäkringsbolag) och vi har valt att utelämna personens namn, men titel och ansvarsområde framgår enligt notis i anslutning till enkäten. Intervjuerna har genomförts på partens arbetsplats eller via telefon under mars 2009.

Som förberedelse inför intervjun har vi tidigare besökt Ystad Kommuns lokala BRÅ, och ”Rådet” i Staffanstorps Kommun. Detta för att få en inblick i hur grupperna är sammansatta och för att få en övergripande syn på hur de arbetar idag. Vi har även studerat rapporten ”Ett Steg På Väg – Kartläggning av de lokala brottsförebyggande råden” (3) och ”Lokalt Brottsförebyggande Arbete. Organisation och Inriktning” (4). Detta har gett oss en inblick i hur man jobbar samt vikten av att ha en gemensam kunskapssyn för att förstå varandra.

Resultatredovisning

I vissa fall har parten inte svarat på frågan, eller avböjt att svara på grund av sekretess eller att han/hon inte visste svaret och i dessa fall har vi helt utelämnat partens svar. Vissa svar har förkortats.

Informanterna:

YP: Kommissarie Polisen Ystad, **SP:** Polisinspektör (fd. polischef) Polisen Staffanstorp, **YK:** samordnare BRÅ Ystads kommun, **YB:** Driftschef G4S Bevakning Ystad, **YF:** Skadeförebyggare, Länsförsäkringar Skåne, **SK:** Riskmanager Staffanstorps kommun **SB**: Besiktningsman Trygg Hansa

1. Hur ser ert brottspreventiva arbete/säkerhetsarbete ut idag?

a/ Vem samarbetar ni med idag?

> **YP:** Vi samarbetar i BRÅ, har kvartalsmöte med Citygruppen i innerstan och vid behov även med krogar och vaktbolag. Räddningstjänsten har vi kontakt med dagligen, både i brottspreventivt syfte och i utbildningssyfte. Sen har vi månadsvisa möten med fältassistenter från socialen.

YK: Vi samarbetar i BRÅ med polisen, räddningstjänsten och andra aktörer, bland annat försäkringsbolag som kommer hit och deltar i våra möten. Tyvärr har vi inget direkt utbyte med bevakningsföretagen på den här nivån.

YB: Räddningstjänsten, polisen, larminstallatörer, kunder och kommunen i form av att de är kunder till oss.

YF: Vi samarbetar med Räddningstjänsten till viss del, och ibland polisen. Bevakningsföretag och larminstallatörer blandas ofta in i våra projekt med anledning av att de utför jobben åt slutkunden som vi ställt krav på. Kommunen träffar vi ibland när de bjudit in oss för att berätta om t.ex. Grannsamverkan.

SP: Vi samarbetar med fältgruppen, ungdoms och narkotikagruppen, analysgruppen, projektgrupp Riskhantering, socialen och gruppen "Våld I Nära Relationer" (vårdcentral, kyrka, advokatbyråer, kvinnojourer, socialen m.fl.).

SK: Polis, skola, socialen, föräldrar, väktarorganisation, tidningsbärare, Skånetrafiken, näringslivet och Fältgruppen.

SB: SOS, Rådet, larminstallatörer, polis och övriga larmcentraler.

SF: Entreprenörer t.ex. inom byggsektorn och Securitas.

b/ Hur är samarbetet utformat?

YK: Genom att parterna deltar i våra BRÅ möten.

YF: Vi har inga rena samverkansmöten utan det är mer att de (polis, räddningstjänst) följer med oss ut när vi har träffar med villaföreningar eller företagargrupper. Bevakningsföretagen och larminstallatörerna pratar man ju regelbundet med när vi ska "starta upp" en gemensam kund. Kommunen träffar vi som sagt när vi blivit inbjudna, oftast i syfte att prata om Grannsamverkan.

SP: Stöttning och att samla och fördela resurser för insatser.

SK: En analysgrupp där analysstrateger, Risk Management och polis samverkar. Samt Rådet där vi arbetar projektmässigt och tar in den kompetens som behövs.

c/ Förekommer det möten? Hur ofta? Vem deltar? Uppbyggnad?

YK: Vi har ju våra möten i BRÅ mellan 4-6 gånger per år.

YB: Om det är en kund till oss så har vi kvartalsvisa möten och uppföljning. Med polis och räddningstjänst har vi bara möten vid behov.

SP: Beroende på vilken grupp det gäller, men i snitt varje månad. I vissa fall veckovis om det finns behov.

SK: En gång i månaden.

SB: En gång i kvartalet eller så sammankallas det vid behov. Polis, näringsliv, kommun, räddningstjänst, Staffanstorpshus och Skånetrafiken deltar. Vi mailar ut statistik innan mötet och det ligger till grund för mötets dagordning.

d/ Vilka mål har ni med ert säkerhetsarbete?

YK: Målsättningen är att förebygga brott och att den enskilda personen eller företagaren ska känna sig trygg.

YB: Målet är såklart att kunden ska vara nöjd och att vi som företag ska kunna expandera.

YF: Målet med Grannsamverkan är ju att minska antalet inbrott och därigenom minska mängden pengar som vi som försäkringsbolag behöver betala ut!

SP: En trygg och säker kommun. Vi har en nollvision, alla förseelser ska rapporteras.

SK: En säker och trygg kommun, där vi tillämpar en nollvision.

SB: Att Staffanstorp ska bli ett säkert ställe att bo och verka i.

SF: Att få ner våra kostnader.

e/ Tidsplan för att nå dessa mål?

SP: Det får ta den tid som behövs till dess att problemet är löst.

SK: Det får ta den tid det tar!

SB: Nej, det finns ingen. Det är ett fortlöpande arbete.

f/ Finns det en handlingsplan för att nå målet?

YP: Ja, det finns ett övergripande handlingsdokument som både kommunen och vi på polisen har skrivit under.

YB: Det finns givetvis en plan eller mer en önskan från kunden om hur vi ska jobba!

SP: Ja.

SK: Ja. Vi arbetar och är certifierade enl. ”Safe Community”(5)

SB: Ja.

g/ Finns det en budget? Hur stor? Vem betalar?

YP: Ja, polisen har självklart en budget.

YK: Budget finns, men många deltagare i BRÅ sitter ju med andra arbetsuppgifter annars och deras kostnader går ju på deras respektive enhet.

YB: För varje kund finns ju en ”budget” beroende på hur mycket av våra tjänster som köps in och vad kunden betalar för.

YF: Idag jobbar 4 personer mer eller mindre heltid med Grannsamverkan och man kan väl säga att deras lön är en del av denna budget.

SP: Ja, men det ingår i polisens ordinarie budget.

SK: Ja, varje verksamhet bär sina egna kostnader och kommunstyrelsens budget för oförutsedda utgifter kan även användas.

SB: Ja och alla intressenterna köper in en andel.

h/ Hur lång tid gäller/omspänner budgeten?

YP: Det finns en treårsplan, så även om t.ex. 2009 är ett tufft år så vet vi att vi under nästa år kommer att få lite extra ekonomiska resurser tillförda. Men annars så är budgeten lagd per år. Vi följer upp budgeten kvartalsvis så att vi vet hur vi ligger till för året.

YB: Beroende på hur långt avtal som skrivs med kunden.

SP: Årsvis.

SK: Årsbasis.

i/ Hur lång tid tar det från beslut till genomförande?

YP: Beroende på insatsens storlek så kan det ta olika lång tid. Är det ett specifikt fall så kan vi dock påbörja insatsen på mindre än en vecka.

YK: Det beror givetvis på insatsens omfattning, och våra samarbetspartners arbetsbelastning.

YB: Oftast samma dag som beställningen sker från kunden. Men det kan givetvis variera beroende på storleken på jobbet.

SK: Cirka en månad eller snabbare. Det som kan ta längre tid är t.ex. kameraövervakning med de tillstånd som erfordras.

SB: Om det krävs ett politiskt beslut så upp till en vecka. Akuta händelser kan vi åtgärda per timme.

2. Utvärderar ni ert brottspreventiva arbete/säkerhetsarbete?

a/ Vilka delar utvärderas?

YP: Vi gör mer en uppföljning av vårt arbete. En större utvärdering görs bara när det gäller större insatser.

YK: Nej, vi utvärderar inte just nu tyvärr! Vi har dock redan bestämt att vi ska börja med det.

YB: Leverans av tjänsten och ”omfattningen” utvärderas såklart, mer i syfte om kunden är nöjd med tjänsten.

YF: Just Grannsamverkan utvärderas och ganska nyligen konstaterade vi att inbrotten i dessa områden minskat med 11%.

SP: Ja, vi utvärderar samtliga projekt och allt som rapporteras kodas enligt PRR.

SK: Samtliga nyckeltal utvärderas.

SB: Ja, ronderingen utvärderas.

SF: Nej, vi utvärderar inte.

b/ Hur ofta?

YP: Efter varje insats.

YB: Kvartalsvis eller vid behov.

YF: Olika, vet det vet jag inte hur ofta man gör.

SP: På länsbasis görs detta en gång i månaden, men vi utvärderar veckovis här på stationen.

SK: En gång i veckan och en gång i månaden i analysgruppen.

SB: Månadsstatistik gås igenom kvartalsvis.

c/ Vem utvärderar det?

YP: Kriminalunderrättelsetjänsten.

YK: Vi kommer själv att utvärdera tillsammans med den andra parten, t.ex. polisen.

YB: Vi tillsammans med kunden.

YF: Det gör vi själva med hjälp av statistik från polisen och BRÅ.

SP: Närpolisen själva och Polisområde Öresund samt Polisområde Mellersta Skåne. Analysgruppen tittar på detta en gång i månaden.

SK: Polis och framförallt analysgruppen.

SB: Kontaktpersonerna i Rådet får statistik, inklusive politikerna.

d/ Dokumenteras det?

YP: Ja.

YK: När vi börjar utvärdera så kommer det att dokumenteras.

YB: Ja, det förs protokoll och viss statistik ang. besök och incidenter.

YF: Ja.

SP: Ja.

SK: Ja, men bara genom minnesanteckningar. Vi vill inte att det ska bli offentliga handlingar.

SB: Ja.

e/ Hur används resultatet av utvärderingen?

YP: Allting lägg in i en datormiljö, VPOP, där man sen enkelt kan söka efter liknande insatser och se hur andra enheter jobbat.

YB: Arbetets utförande kan påverkas och förändras så att kunden önskemål uppnås.

YF: Det är svårt att säga att resultatet används på något sätt, varje område är unikt och jobbar på olika sätt.

SP: Som grund för nya projekt. Andra polisområden kan gå in i databasen och använda informationen där i sitt arbete.

SK: Besluten fattas med grund av statistik och trender. Även arbetsinsatsen och vem som ska utföra arbetet påverkas av resultatet.

SB: Det används till att förändra resurserna och pekar på var de ska sättas in.

3. Varför har ni valt de samarbetspartners ni har?

a/ Hur länge har ni haft dessa som era partners?

YP: Så som vi jobbar idag med samverkan har vi gjort nu i ett par år.

YK: I den här formen som vi jobbar idag med BRÅ har vi jobbat i ca 10 år.

YB: Dessa ser vi som självklara partners i vårt arbete och så har vi alltid jobbat mer eller mindre. I alla fall de 15 åren jag jobbat här.

YF: Grannsamverkan tror jag vi startade med 1990, men polis och räddningstjänst är ju naturliga samarbetspartners för oss som försäkringsbolag.

SP: Fältgruppen i ca 20 år, riskgruppen 4-5år och projektgruppen "Våld I Nära Relationer" i ca 3 år.

SK: Sen analysgruppen och Rådet startades, ca 4-5 år i den här formen.

SB: Vi har haft dom i många år.

SF: Mellan ett halvår upp till tre år.

b/ Vilka 3 faktorer är viktigast/avgörande när ni väljer era samarbetspartners?

YB: Kvalitet, nåbarhet och handlingskraft.

YK: Den viktigaste faktorn är ju att parten tillför något, att vi kan lära oss något av dom.

SP: Att de kan skapa trygghet, behovet och att det är en seriös aktör.

SK: Vi utgår från vem som äger problemet, annars är det funktion och behov som styr.

SB: Förtroende, kvalitet och kompetens.

SF: Därför att de kan få ner kostnader, ge en god service och har en bra framförhållning.

c/ Anser du att det finns ytterligare parter som skulle kunna tillföra något i ert brottspreventiva arbete? Vilka i så fall?

YP: Det fungerar ganska bra som det gör idag. Vi använder oss idag i allt större utsträckning av andra parter, t.ex. privata bevakningsbolag när det gäller bevakning av brottsplatser och liknande. Det som ofta sätter en begränsning i hur mycket vi kan samverka är sekretessen.

YK: Bevakningsföretagen hade det ju varit bra att samverka med. De ser mycket på nätterna som vi hade haft nytta av att få reda på.

YB: Man skulle ju kunna önska att man kunde jobba mer med försäkringsbolagen, socialen och fritidspersonalen (fritidsgården).

YF: Ja, jag hade gärna sett ett utökat samarbete med KRIS (Kriminellas Revansch I Samhället) så att vi får en ökad insyn i hur tjuvarna arbetar och tänker. Redan idag förekommer det att vi är i kontakt med dem, men vi har mycket att lära oss.

SP: Nej, inte som det ser ut idag!

SK: Ja, andra kommuner hade tillfört mer erfarenheter.

SB: Ja, fler näringsidkare och privata fastighetsförvaltare.

SF: Nej inte i det här läget.

d/ Kan man effektivisera ert samarbete? Hur?

YB: Jag anser att det är bra som det är nu!

SP: Det är bra som det är idag, men en ökad förståelse för varandras verksamhet hade underlättat vårt arbete.

SK: Vi har en kontinuerlig effektivisering, men arbetar på att kvalitetssäkra det befintliga arbetet.

SB: Eventuellt genom att tillföra fler intressenter. Fler kunder till oss ger fler väktartimmar och en större närvaro.

SF: Jag vet inte, men spontant nej.

4. Kan du ge några exempel på brottspreventivt arbete som ni utfört tillsammans med en eller flera av era samarbetsparter?

YP: Vi har haft problem med en pyroman som härjat runt i Ystad med omnejd och det har ju ställt krav på en fungerande samverkan mellan polis, räddningstjänst och bevakningsföretag. Alla har hjälpts åt att observera, patrullera och informera allmänheten.

YK: Det finns ju ett flertal exempel på det arbetet. T.ex. att vi har gjort innerstan trevligare så att allmänheten vågar sig ut om kvällarna.

YB: Rondering, spaning, utbildning och tekniska lösningar. Kan inte gå in på specifika exempel på grund av sekretessen.

YF: Grannsamverkan är ju ett lysande exempel, men även ”Företag I Samverkan Mot Brott” som är ett liknande koncept fast för företag, har ju fungerat bra.

SP: Projekt Gökboet som är ett närbostadsområde där de tillämpar nollvision och vi kartlägger de kriminella och t.ex. gör fordonskontroller. Det här görs i samråd med socialen och bevakningsföretaget.

SK: Kameraövervakningen på skolorna gjorde att vi kunde avgöra vilka andra insatser som krävdes med t.ex. bevakning.

SB: Väktare på stan, där vi är observanta på tendenser till tonårsgäng, oroligheter, samlingsplatser och skadegörelse.

SF: En snabb bygnadsåterställning vid skada kan man ju se som brottsförebyggande.

5. Hur gör ni för att hålla er uppdaterade om säkerhetsmarknadens produkter och tjänster? (t.ex. mässor, reklam, webb, föreläsningar, utbildningar m.m.)

YP: Det kommer ju en massa reklam skickat till oss, precis som till alla andra, men i övrigt inget.

YK: Vi har ju föreläsare på BRÅ mötena och sen deltar vi på föreläsningar och seminarier.

YB: Branschtidningar, möten med teknikleverantörer och vårt interna utbildningsorgan G4S Academy. Sen har vi ett internt infoutbyta inom företaget som bidrar mycket.

YF: Säkerhetsmässor besöker vi regelbundet, och vår utbildning sker ju i samarbete med SSF (Svenska Stöldskydds Föreningen). Annars är det via kontakt med säkerhetsföretag och genom reklam så klart.

SP: Det baseras på egen erfarenhet, men annars litar vi på samarbetspartnernas kunskap.

SK: Vi söker själva beroende på behovet, t.ex. personlarm till fältpersonalen.

SB: Reklam, kontakt med samarbetspartners, säljare och så tar vi in specifika utbildningar efter behov.

SF: Tidskrifter, webb och mässor.

6. Det finns olika synsätt på modeller för framgångsrikt brottspreventivt arbete. Tror du att ni får ut maximalt av de pengar som ni investerar i ert förebyggande arbete?

a/ Om inte, vad kan ni göra annorlunda?

YP: Det som ställer till det ibland är sekretessen mellan socialen och polisen. Om vi hade kunnat dela med oss mer av informationen mellan enheterna så skulle det underlättat.

YK: Nej, för att kunna få full nytta av våra pengar så behöver vi arbeta mer med det här. Tyvärr har jag ju en kombinerad tjänst och kan inte lägga mycket mer än 20% av min arbetstid på det här.

YB: Det är kundens önskemål som styr arbetet, men själv så hade jag nog gjort annorlunda i många fall. Skulle vilja ha flexiblare lösningar och mer riktade insatser, men som sagt så är vi mer eller mindre bundna till kundens önskemål.

YF: Jag tror att vi jobbar på ett bra sätt. Vi har ju utökat antalet personer som jobbar med brottsprevention, så jag tror att vi är på rätt väg.

SP: Det kan alltid bli bättre. Vi måste ta tid för att utvärdera mer, och att sätta oss ner och fundera på alternativa sätt att lösa saker.

SK: Ja, vi får ut maximalt av våra satsade pengar. Vi är bäst i Sverige och utvärderar kontinuerligt vårt arbete. Vi får ut maximalt av våra pengar genom att vi har en flexibel budget, flexibelt arbetssätt och en tvärsektionell arbetsgrupp.

SB: Jag känner att vi får ut maximalt av våra pengar.

SF: Ja, det tycker jag.

7. Vem anser du har det yttersta ansvaret för brottsprevention?

YP: Alla i samverkan!

YK: Den enskilde individen måste ju ta sitt ansvar! Polisen har ju en viss roll gällande information till allmänheten.

YB: Samhället, det vill säga alla enskilt och i sin yrkesroll!

YF: Samhället! Visst har myndigheter mycket ansvar, men det stora ansvaret ligger på oss alla och inte minst på föräldrarna!

SP: Medborgarna som enskilda personer.

SK: Medborgarna själva har det yttersta ansvaret.

SB: Alla i samverkan. Alla har skyldighet och ansvar. Alla ska våga säga ifrån, med början i familjen och går sedan hela vägen upp till staten.

SF: Alla i samverkan.

Resultatdiskussion

Vi har nu intervjuat och lyssnat på fyra olika parter i respektive kommun och man kan direkt dra vissa slutsatser.

I Ystads Kommun finns det en önskan om en utökad samverkan mellan parterna, men det finns ändå ingen som direkt har funderat över att ta initiativet till detta. Bevakningsföretaget vill samverka med kommunen och kommunen vill samverka med bevakningsföretaget. Frågan uppstår såklart om varför ingen har tagit initiativet redan? Det känns lite som att de olika parterna drar åt olika håll och inte har den gemensamma kunskapsbas som är önskvärd. Kanske vore en lösning att avsätta mer tid och resurser åt det fortlöpande arbetet så att åtminstone den förutsättningen finns. Därefter måste en kontakt etableras mellan parterna och med tanke på bådas vilja att samverka så borde det inte vara några problem.

Polisen upplever vissa problem med sekretessen, vilket kan vara ett svårt hinder att ta sig förbi på lokal nivå. Vi har ju tidigare under vår utbildning erfarit att det här är ett vanligt förekommande problem när det gäller samverkan mellan speciellt polisen och socialtjänsten. Försäkringsbolaget jobbar aktivt med sitt projekt ”Grannsamverkan” och är nöjda med utfallet. Kommunen verkar intresserat av det sätt som försäkringsbolaget jobbar på, bland annat med tanke på att de blivit inbjudna att föreläsa på BRÅ’s möten.

Genomgående för de intervjuade i Staffanstorps kommun är att man pratar samma språk och det tyder på en gemensam kunskapsbas. Man har valt att jobba enligt en modell som man själva utformat, bl.a. genom att dra nytta av tidigare BRÅ erfarenheter. Alla parter refererar till Analysgruppen vilket tyder på att de är en tillgång i samverkansmodellen. Arbetsmodellen är evidensbaserad och samverkan sker på bred front, från den enskilde medborgaren upp till Polismyndigheten/kommunen. Ett tecken på hur högt på prioritetsordningen brottsprevention ligger är att man som enda kommun i Sverige är certifierad enl. WHO´s "Safe Community".

Sammanfattningsvis kan man säga att parterna i Staffanstorp verkar mer nöjda med sin samverkan än vad man är i Ystad. I Staffanstorp har man anpassat sitt arbetssätt betydligt mer så att det passar alla parter. Problemen som man upplever med sekretessen mellan socialtjänsten och polisen i Ystad har man tidigare upplevt även i Staffanstorp. Man har här valt att utbilda i varandras lagstiftning för att få en utökad förståelse samt att man har placerat en socionom hos polisen. Det här ger en insyn i varandras arbete och underlättar samarbetet. För att återknyta till frågeställningen som vi ställde upp för rapporten om huruvida man kan skapa ett tryggt område med de resurser som finns tillhanda så vill vi påstå att det kan man. Man måste vara villig att avsätta resurser (tid och pengar) och att vara flexibel i sitt arbetssätt. En tidig insats är viktig i brottspreventivt arbete och därför är det viktigt med korta beslutsvägar för att minimera tiden från upptäckt av ett problem/tendens till åtgärd. För att få de olika parterna att jobba mot ett gemensamt mål så krävs det en gemensam kunskapssyn och förståelse för varandras verksamhet. Vi bedömer det här som fullt möjligt men det som bland annat krävs är en vilja att samverka och att man har ett gemensamt mål. Det är först då man kan få den önskvärda effekten.

Referenslista

Hollari, Solveig(2006): *Arbetsformer för goda resultat i brottsförebyggande arbete*. Finns att ladda ner på www.bra.se/publikationer

Statistik och tabeller hämtade från Brottförebyggande Rådets hemsida, www.bra.se

Hollari, S & Gustavsson, C (2005:15) *Ett Steg På Väg – Kartläggning av de lokala brottsförebyggande råden.* www.bra.se

P-O Wikström & Marie Torstensson-Levander (1997) *Lokalt Brottsförebyggande Arbete. Organisation och Inriktning*

Safe Community Ytterligare info finns på www.staffanstorp.se samt www.phs.ki.se/csp/index_en.htm

Kapitel 6 Norrköpings Brottsförebyggande Råd

- en jämförande studie om framgångsfaktorer, forskning och praktik

Av: Sandra Bjermqvist, Lotta Hjelm, Helena Håkansson, Richard Tjernström

Inledning

De flesta av landets kommuner har idag någon form av lokalt brottsförebyggande råd. Ett lokalt brottsförebyggande råd är samverkan mellan olika förvaltningar, myndigheter och organisationer. Av förklarliga skäl skiljer sig rådens sammansättning och arbetsformer åt liksom hur länge verksamheten har pågått. Inom den moderna forskningen finns i dagsläget också en god uppfattning om vilka faktorer som visat sig vara framgångsrika för ett lokalt brottsförebyggande arbete. Genom att studera dessa framgångsfaktorer, jämföra och granska strukturer och förhållanden i Nobrå:s verksamhet har vi önskat klarlägga frågeställningar som:

- Har kunskaper från aktuell forskning kring organisation, inriktning och arbetssätt påverkat rådets arbete i önskvärd utsträckning?

- Finns i dagsläget förhållanden där den aktuella forskningen kring brottsprevention kan möjliggöra att den brottsförebyggande verksamheten kan förbättras ytterligare?

Bakgrund

Brottsförebyggande rådet i Norrköping är sprunget ur projektet ”Tillsammans i Norrköping” som startades i början av 90-talet på initiativ av dåvarande polismästaren Lars Engström och pingstpastorn Åke Jansson. Projektet syftade till att utgöra en tvärsektoriell arbetsgrupp för samverkan i syfte att påverka unga människors värdegrunder och leda till ett trevligare och tryggare Norrköping.

Medlemmarna bestod av representanter från dåvarande kommundelsnämnd City, Social-förvaltningen, Polisen samt pastor Åke Jansson. Gruppen hade redan från början en stark intention att följa forskningen kring ungdomsbrottslighet och låta kunskaperna genomsyra arbetsmetoderna man utvecklade. Den interimistiska gruppen ombildades till

Norrköpings Brottsförebyggande råd efter ett beslut i Kommunfullmäktige 1993. Under åren sedan dess har rådets organisation förändras och utökats vid flera tillfällen, liksom också förhållandena i staden vad gäller gängbildningar, kriminalitet och organiserad brottslighet.

Teoretisk referensram

I följande avsnitt kommer vi att ta upp teoretisk kunskap från litteraturen under områdena organisation, inriktning, arbetssätt och universitetet – BRÅ.

Organisation

Polisens uppgift är att förebygga, beivra och bekämpa brott. Det är därför självklart att polisens verksamhet har stor betydelse för brottsförebyggande insatser. Därför är det också självklart att polisen ska delta aktivt i det lokala brottsförebyggande råden [56]

Polisens medverkan i det brottsförebyggande rådet har dessutom betydelse då de upplevs ge legitimitet och status till det brottsförebyggande arbetet [57] Det som ytterst avgör om det brottsförebyggande arbetet ska bli framgångsrikt är de enskilda människornas inställning och insatser. För att hålla liv i människornas initiativ och engagemang krävs en enkel organisation av något slag. Ett lokalt brottsförebyggande råd skulle kunna spela en viktig roll och utgöra en naturlig hemvist och kontaktpunkt för enskilda, företag, föreningar och organisationer som vill göra en insats.

Sammansättningen av vilka organisationer rådets medlemmar representera har mindre betydelse för framgång. Däremot har det visat sig vara mycket viktigt att många av ledamöterna har beslutanderätt för sin organisation, förvaltning eller myndighet då det har betydelse för om rådet ska kunna fatta beslut och genomdriva planerade verksamheter[58] Särskilt avsatta resurser via t ex ekonomiska resurser samt en samordnartjänst är en framgångsfaktor. En samordnartjänst innebär att någon har utrymme att bygga upp och underhålla nätverk, understödja processer samt har möjlighet att fördjupa sig i forskning. En samordnare och ekonomiska resurser med en egen budget ger ett handlingsutrymme samt att det visar att området är prioriterat vilket i sin tur ger legitimitet till rådets arbete[59].

---

[56] Justitiedepartementet, 1996

[57] Hollari, 2006

[58] ibid

[59] ibid

Inriktning

Styrning på alla ledningsnivåer, inte minst den övergripande politiska och administrativa nivån, krävs för en välfungerande samverkan. Struktur krävs för att lyckas med framgångsrik samverkan. En tydlighet när det gäller mål, målgrupp, yrkesroller, arbetsfördelning och rutiner för samverkan. Strukturen för samverkan kan byggas med hjälp av t ex avtal, riktlinjer inom specifika områden, handlingsplaner med planering av konkret arbete inom specifika områden samt samordnarfunktioner på flera plan med mandat från berörda verksamheter [60]

Det som också visat sig ha betydelse är att man har en gemensam samsyn. Samsyn innebär att ha en gemensam bild av arbete och gemensamma begrepp. Det handlar om att det måste finnas en tillit mellan de professionella. En viss grad av gemensam problemförståelse är nödvändig för att få samverkan att fungera. Kontaktytor och kommunikation är en förutsättning för samsyn. Alla berörda behöver kunskap om varandras uppdrag, resurser och begränsningar. En viktig del i en strategi för samverkan är kontinuerlig tvärprofessionell kompetens och metodutveckling baserad på medvetenhet och respekt inför skillnader i uppdrag, organisation, regelverk och kompetens[61]. ”Det råder en stor enighet om att väl fungerande samverkan är en av nycklarna till framgång på brottspreventionens område”[62].

Gemensamt mål för samverkan är viktigt. Många forskare pekar på vikten av gemensamma och tydliga mål då det påverkar samverkansprocessen [63] Det framkommer att det är viktigt att arbetet är målstyrt då det minskar risken för att det brottsförebyggande arbetet under processens gång tappar sin inriktning samt att arbetet står och faller med en person t ex samordnaren [64]

Övergripande program är vanligare hos framgångsrika råd. De har oftare ett övergripande brottsförebyggande program och råden uppger att programmet blir ett styrande dokument som ger handlingsutrymme. Programmet bör därför beslutas om i kommunens högsta instans då det ger legitimitet till det brottsförebyggande arbetet. Det brottsförebyggande, övergripande programmet påverkar det fortsatta arbetet i stor utsträckning[65].

---

[60] Socialstyrelsen m fl., 2007

[61] ibid

[62] Wikström/Torstensson, 1997

[63] Socialstyrelsen m fl., 2007

[64] Hollari, 2006

[65] ibid

Arbetssätt

BRÅ:s erfarenheter visar att det är viktigt att åtgärderna byggs på kunskap om hur den lokala problembilden ser ut och att man sedan arbetar utifrån vetenskapligt förankrade teorier och metoder samt utifrån beprövad erfarenhet. Kartläggning av den lokala problembilden görs av framgångsrika råd och dessa kartläggningar påverkar sedan val av insats[66]. . En ”kartläggning är en viktig utgångspunkt för att brottspreventionens olika aktörer ska få en gemensam problembeskrivning att bygga samverkan och återgärder utifrån”[67]. Kartläggningen sker via analyser av brottstatistik, trygghetsenkäter, följt av intervjuer med nyckelpersoner, enkätundersökningar, trygghetsvandringar samt medborgarmöten. Polisens medverkan i det brottsförebyggande rådet är viktig då de tillför kunskap om den lokala problembilden[68].

Handlingsplaner är vanligare hos framgångsrika råd och påverkar det fortsatta arbetet i stor utsträckning. Framgångsrika råd upprättar brottsförebyggande dokument som används i det konkreta arbetet. De övriga råden framställer däremot ofta dokument som inte används[69].

Brottsförebyggande insatser är en viktig uppgift för samtliga myndigheter att inom sina respektive områden beakta de brottsförebyggande aspekterna i den egna verksamheten[70]. Då de framgångsrika råden beslutat om åtgärder använder de sig av tillfälliga arbetsgrupper eller av problemägarna i lös samverkan för att genomföra åtgärderna. Detta har visat sig vara en framgångsfaktor. Det är en förutsättning är att det finns kunskap om vilka åtgärder som på kort och längre sikt kan minska brottsligheten och öka tryggheten i lokalsamhället[71].

För att kampen mot kriminalitet ska ha genomslag på den lokala nivån krävs att alla goda krafter samverkar och att kampen förs på bred front. Man bör på bästa sätt förvalta och utveckla lokala kunskaper och lokalt engagemang för att finna den lämpligaste reformen för det brottsförebyggande arbetet i ett visst område[72].

Ledningen måste legitimera samverkan på lägre nivåer och efterfråga uppföljning och utvärdering av samverkan[73]. Uppföljning och utvärdering av åtgärder som genomförts är

---

66 ibid

67 Wikström, Torstensson, 1997

68 Hollari, 2006

69 ibid

70 Justitiedepartementet, 1996

71 ibid

72 ibid

73 Socialstyrelsen m fl., 2007

mycket vanligare hos de framgångsrika råden. De råd som lyckats uppger också oftare att det fortsatta arbetet har påverkats av utvärderingarna[74].

Universitetet - BRÅ
Ett varaktigt och djupt samarbete med universitet och högskolor samt ett regionalt brottsförebyggande nätverk förekommer oftare i framgångsrika råd än i övriga. Enligt kriminologer bör det brottsförebyggande arbetet byggas på kunskap om hur brottslighet förebyggs och detta kan fås t ex via samarbete med universitet och högskolor. Framgångsrika råd söker aktivt kunskap om teorier och metoder. De framgångsrika råden tar dubbelt så ofta del av den kunskap som BRÅ erbjuder via konferenser, utbildningar, idéskrifter, rapporter, LUPP (Lokal uppföljnings- och prognosprocedur) samt deltar i BRÅ:s i nätverksträffar[75].

Metod

Vår avsikt med studien är att studera framgångsfaktorer för lokala brottsförebyggande råd samt jämföra och granska strukturer och förhållanden i Nobrå:s verksamhet. Detta för att få svar på om kunskaperna från aktuell forskning har påverkat rådet i önskvärd utsträckning samt om verksamheten ytterligare kan förbättras.

Vi har tidigare studerat lokala brottsförebyggande råd som haft framgångar i sitt brottsförebyggande arbete. Kunskaperna från detta samt den litteratur vi tagit del av under utbildningstiden utgör den teoretiska referensramen samt underlaget till utformningen av intervjufrågorna.

Vi har valt att utföra kvalitativa intervjuer med öppna frågor för att fånga informanternas olika erfarenheter och kunskaper utifrån deras funktioner inom Nobrå. Vi har valt att använda oss av intervjuguiden för att försäkra oss om att fånga de teman som varit relevanta för studiens resultat[76].

Utformningen av uppsatsen utgår från olika teman där den teoretiska referensramen samt intervjufrågorna omfattas av nämnda teman:

Organisation
Inriktning
Arbetssätt
Stödet från BRÅ - Universitetet

---

[74] Hollari, 2006
[75] ibid
[76] Bell, 2007

Utifrån dessa teman har vi utformat olika frågor under varje tema för att få en god struktur på intervjun[77]. En av informanterna har intervjuats via telefon och två vid personligt möte. En del intervjuer har spelats in medan andra intervjuare valt att anteckna under intervjuns gång. Informanterna har bestått av representanter från Nobrå med olika bakgrund, funktion, kön och erfarenhet. Inga pilotintervjuer har utförts.
Resultatet redovisas utifrån studiens frågeställningar samt från ovan nämnda teman.

Resultat

Organisation

Beträffande det brottsförebyggande arbetet i Nobrå uppger informanterna att de avsätter i snitt ca 1dag/månad.

> ” Det varierar.. Mötena är ju 4 halvdagar/år.. sedan är det ju operativa frågor och det man gör innan mötena. Förra året blev det mer i och med avtalet, ca 1 dag i månaden. I genomsnitt 6-11 dagar/år.”

Informanterna menar vidare att de har mandat till en viss nivå att ta beslut, vilket en av informanterna menar är ett krav för att kunna bedriva ett framgångsrikt arbete.

> ” Ja, jag har mandat att besluta. Detta är en av de mest framgångsrika faktorerna att de som sitter med i Nobrå har detta mandat- annars händer ingenting. ”

De har delad uppfattning gällande de ekonomiska resurserna i Nobrå och vad de ekonomiska medlen bör användas till. Vidare står inte samordningsansvaret för Nobrå är helt klart för informanterna, man vet däremot vem som är dokumentationsansvarig. Det saknas även en gemensam bild av vad en samordnare i brottsförebyggande rådet har för funktion.

Inriktning

Informanterna uppger att det finns ett övergripande brottsförebyggande program. De anger ”Allas vårt ansvar” eller ”Välfärd och hållbar utveckling” som det program som kommunen arbetar utifrån. De uppger med andra ord olika program som är styrande för verksamheten.

[77] ibid

> ”Ja, det finns program med fokus på trygghetsfrågor- bland annat programmet ”Välfärd och hållbar utveckling”

> ”Allas vårt ansvar är det jag utgår ifrån”

Skiljer sig gör även informanternas syn på vad Nobrå rent konkret arbetar med. Det finns en osäkerhet kring vad som är Nobrå:s uppgifter och vad de aktuella medverkande organisationerna ska arbeta med.

> ”Vi pratar faktiskt inte så ofta om den saken! Mer om vad som är på tapeten just nu och åt vilket håll det blåser i olika frågor.”

Angående Nobrå:s mål under 2009 samt dokumentation kring detta skiljer sig informanternas svar betydligt från varandra. Någon uppger att det finns programpunkter och någon verksamhetsplan. Någon annan diskuterar teman och mötesprotokoll och en informant hänvisar till riktlinjer från 2007. Resultatet för denna fråga visar att det inte finns något uttalat mål och syfte med verksamheten.

> ”År 2009 är sagt ska ha temat: barn och ungdom, men det finns ingen detaljerad plan framtagen i skrivande stund…”

> ”Nej, vi har våra riktlinjer från –07 att rätta oss efter.”

En av informanterna uttrycker:

> ”När vi pratat ser jag att svårigheten är väl att veta exakt vart vi ska gå. Vi behöver ett långsiktigare perspektiv, svårigheten är väl att vi står och vinglar fram. Vi kommer aldrig till någon gemensam vision - mål. Vårt samtal visar på ett behov av detta…… att omsätta tankar i verkligheten, interventioner i verksamheterna - förankringen, hur tas det om hand. Det är väl också strukturen, med skelettet som fattas. Kommunikationen, kanalerna fattas..”

Man har dock en samsyn på att Nobrå ska arbeta strategiskt och vara en länk ut till respektive organisationer.

> ”Nobrå är ett lokalt samråd vilket också är styrkan. Mötet är samordningen som bestämmer vad vi ska fokusera på ex ungdomar-09. Detta förstärker arbetet som vi

> redan gör. Personerna i Nobrå är jätteviktiga utifrån intresse, mandat och förmåga- från ord till handling. Viktigt att kunna föra frågan vidare i sin egen organisation"

Informanterna menar också att samverkan är enormt viktigt

> " Absolut nödvändigt och otroligt viktigt. Det viktigaste är att samarbete i alla frågor…….. föreningar, stat, kommuner …….
> 1+1=3 var och en ska göra det de är bra på och var och en sak utföra sin uppgift"

Arbetssätt

Resultatet visar att det görs en hel del kartläggningar i kommunen som informanterna hänvisar till. Trygghetsmätningen 1998, brottsstatistik, drogvaneundersökningen, narkotikakartläggning, trygghetsvandringar samt kartläggningen av ungdomssituationen utifrån avtalet med polisen anges som exempel. De kartläggningar som utförts har inte legat till grund för upprättande av handlingsplaner.

> "Njaa, några särskilda handlingsplaner har nog inte genererats. Det är väl möjligen mest tjänstemän som har ägnat tid och kraft åt att försöka samordna resurser kring. Undantaget handlingsplanen för drogförebyggande arbete förstås, som baseras på kartläggningarna jag tidigare nämnt."

> "Utifrån avtalet med polisen ska vi försöka hitta rutiner för det"

Under intervjuerna framkommer således att det saknas handlingsplaner. Informanterna menar att handlingsplaner inte upprättas för enskilda åtgärder i Nobrå.

> "Vi har handlingsplan för arbetet mot MC-gäng tillsammans med polisen, men kommunalrådet som undertecknade avtalet har två roller – som (dåvarande) ordförande i Nobrå samt just kommunalråd. Frågan är om Nobrå kan sägas stå bakom eller om det är kommunen…"

> " Inte på strategisk nivå. Den långa strategin ser inte jag riktigt om vi pratar några år framåt... ju mer du ställer frågor desto mer ser jag att vi saknar skelettet.."

Däremot kan påvisas att informanterna är helt överens beträffande genomförandet av åtgärder som beslutas av Nobrå. Samtliga anser att Nobrå ska vara rådgivande och att

åtgärderna ska utföras av respektive organisation. Någon refererar till vidtagna åtgärder under föregående år.

> ”Rådet beslutar sällan om åtgärder utan är mer rådgivande och hänskjuter frågor till rätt instans/förvaltning”

> ”De genomförs neråt i organisationen. Nobrå är ingen operativ grupp därför ska vi väl egentligen arbeta med en långsiktig strategi...”.

Utläsas kan även ur resultatet att uppföljning av åtgärder till viss del följs upp men att det finns en osäkerhet hos informanterna om vem det är som gör det. Någon av informanterna uttrycker även att uppföljning inte sker med kontinuitet, utan att det i bästa fall sker en återkoppling till respektive organisation.

> ”Det handlar väl i såna fall om återkoppling från våra organisationer detta sker inte heller fullt ut. Jag återkopplar ibland även soc. och svensk handel gör det. Inte alla men några, alla har ju inte heller gjort något, men det kan bli bättre..”

Gällande utvärderingarnas betydelse för fortsatt arbete är inte heller detta resultat enhälligt. Informanterna har en delad syn där någon informant uttrycker att utvärderingar inte påverkar det fortsatta brottsförebyggande arbetet, medan någon annan menar att Nobrå fortsätter arbetet vid ett positivt utfall.

> ”Det handlar mer om uppföljning- någon ordentlig utvärdering har inte gjorts , det törs jag nog säga”

> ”Kan vi se positiva effekter stimulerar detta förstås till ytterligare insatser”

BRÅ - Universitetet

Resultatet visar att Nobrå inte fullt ut tar hjälp och stöd från BRÅ. Påvisas kan även att informanterna personligen tar till sig viss information från BRÅ, mer än ett systematiskt tillvaratagande av BRÅ:s stöd.

> ”Vi kan bli mycket bättre på att utnyttja dom”

> ”Det har varit lite dåligt med det de senaste åren…… har inte riktigt haft tid. Man får läsa i badet hemma”

Beträffande övriga möjligheter såsom konferenser, utbildning och ekonomiskt stöd menar informanterna att Nobrå till viss del nyttjar detta.

> ”Konferenser handlar mer om det finns intresse på operativ nivå, ingen struktur direkt.”

> ”Sedan har vi sökt pengar för trygghetsskapande verksamhet i bostadsområden”

Gällande samarbetet med Linköping universitet har informanterna olika uppfattning. Någon uppger att man har ett samarbete medan någon annan uppger det motsatta. Det samarbete som dock framhålls av informanterna är nätverksträffar i RBB:s regi (Resurscentrum för Brottsprevention och Brottsbekämpning).

> ”Ja, med Linköpings universitet.”

> ”Nej, det är mer Polisen som själva har det samarbetet i sin organisation.”

> ”Det är viktigt med en koppling för annars får vi ingen utveckling. Man måste ha en kontinuitet i samarbetet, jag tycker det är viktigt. Jag tycker inte att man ska utvärdera sig själv”.

Resultatdiskussion

En av de framgångsfaktorer som BRÅ menar är en viktig del av det lokala brottsförebyggande arbetet är att ha en utsedd samordnare[78]. Ur detta resultat framkommer att någon sådan funktion inte finns i Nobrå. Det har genom åren alltid funnits en administratör/sekreterare som våra informanter uppfattar har en samordnande roll. Administratören/sekreteraren har inte någon fastställd avsatt arbetstid för brottsförebyggande arbete, utan utför dessa uppgifter inom ramen för sin ordinarie tjänst. Då nuvarande funktion inte har tillräckligt avsatt arbetstid för Nobrå:s arbete, är det förståligt att tidsmässigt utrymme saknas för att studera aktuell forskning eller inhämta rön från nationella BRÅ. En samordnartjänst skapar utrymme att bland annat fördjupa sig i forskning, bygga upp och underhålla nätverk samt understödja processer[79].

---

[78] Hollari, 2006

[79] ibid

En annan framgångsfaktor är enligt Hollari[80] att deltagare i rådet har mandat att fatta beslut i frågor som uppkommer. Av resultatet framkommer att man anser sig inneha sådant mandat, men säger samtidigt att Nobrå endast är ett rådgivande organ som ska stimulera de ordinarie verksamheterna till ett operativt brottsförebyggande arbete. Frågan är vad man i det lokala rådet använder deltagarna och deras mandat till? Resultatet av undersökningen pekar på att man inte tycks fatta några större beslut, t ex som att regelbundet ta fram en årlig verksamhetsplan eller beställa olika typer av kartläggningar/analyser att utgå ifrån.

Utan väldefinierade problemområden är det svårt att nå fram till och kunna upprätta handlingsplaner. Forskningen visar att råd som utifrån kartläggningar gör någon form av brottsförebyggande dokument, t ex handlingsplaner som används i det konkreta arbetet, är mer framgångsrika[81]. Strukturen för samverkan kan byggas med hjälp av avtal, riktlinjer inom specifika områden, handlingsplaner med planering av konkret arbete inom specifika områden[82]. Dessa områden anser vi kunna utvecklas inom Nobrå.

De åtgärder man hänvisar till i resultatet har genomförts på det sätt som forskningen rekommenderar, det vill säga att åtgärderna genomförs av tillfälliga arbetsgrupper eller av problemägarna[83]. Utifrån detta finns goda förutsättningar för ett bra arbete om Nobrå tydliggjorde problemområden och skapade handlingsplaner skulle det förmodligen kunna göras fler konkreta åtgärder.

Av resultatet framgår tydligt att det råder en viss tveksamhet kring vad som är Nobrå:s huvudsakliga inriktning – något som understryker behovet av en ökad ledning och styrning.En tydlig struktur och god ledning är ytterligare starka framgångsfaktorer för god samverkan [84].

Inte heller den ekonomiska delen verkar informanterna från Nobrå ha en klar bild över. Forskningen visar att ekonomiska resurser ger handlingsutrymme och legitimitet till arbetet[85].

Om mål och syfte är oklart bland rådets medlemmar, så kan det indirekt påverka samverkan genom att enskilda intresseområden framhålls framför det som borde vara en prioriterad och gemensam fråga för rådet. Resultatet visar att arbetet inte är målstyrt vilket är viktigt för att samverkan ska fungera. Det är också lätt att inriktningen tappas bort annars[86]. Informanterna betonar dock vikten av samverkan och att ta vara på allas

---

[80] ibid

[81] ibid

[82] Socialstyrelsen m fl, 2007

[83] Hollari, 2006

[84] Socialstyrelsen m fl, 2007

[85] Hollari, 2006

[86] Socialstyrelsen m fl, 2007

kompetenser. Detta är också något som forskningen tillstyrker. Detta medför att det är svårt för medlemmarna att veta vilken inriktning som gäller under nuvarande år då det inte finns några tydliga mål.

I ”strategier för samverkan” betonas vikten av samsyn och gemensamma begrepp för att samverkan ska fungera. Resultatet visar att detta inte finns i önskvärd utsträckning i Nobrå idag. Om samarbete med universitetet, vilket är en framgångsfaktor enligt Hollari[87], skulle formaliseras - kan Nobrå därigenom få kunskap om teorier och metoder som skulle bidra till samsyn och gemensamma begrepp. Ett annat sätt att erhålla detta är att bättre ta vara på stödet från BRÅ t ex via konferenser eller föreläsare. Att gemensamt arbeta fram övergripande dokument och handlingsplaner är ett annat sätt att skapa en gemensam utgångspunkt.

Informanterna är inte nöjda med hur Nobrå lyckas uppfylla sina uppgifter. Dock ser man framtiden med tillförsikt och med en förväntan att det ska bli bättre och bättre. Resultatet visar dock att det finns svårigheter med Nobrå arbetet. Ur resultatet framkommer att rådet upplevs som anonymt, att det inte har ordentlig genomslagskraft samt avsaknad av ett långsiktigt perspektiv och gemensamma mål. Problematiken kan lösas genom att bland annat skapa legitimitet till rådet genom ekonomiska resurser och tillsättning av en samordnare. Dessa förslag kan i sin tur leda till att man bättre tillvaratar aktuell forskning och stödet från BRÅ. Vidare kan det sedan generera en samsyn och gemensamma begrepp samt övergripande program och handlingsplaner.

Referenser

Socialstyrelsen, Rikspolisstyrelsen och myndigheten för skolutveckling (2007). *Strategier för samverkan - kring barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa.* Västerås: Edita Västra Aros.

Justitiedepartementet (1996). *Allas vårt ansvar.* Ds 1996:59. Stockholm: Allmänna Förlaget.

Hollari, S (2006). R*edovisning av uppdraget att analysera vilka samarbets- och arbetsformer som skapar förutsättningar för goda resultat i lokalt brottsförebyggande arbete.* Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Torstensson, M och Wikström P-O H (1997). *Lokalt brottsförebyggande arbete - organisation och inriktning.* Rapport från problemgruppen 1997:2 Solna: Polishögskolan Forskningsenheten.

[87] ibid

Kapitel 7 granskning av två verksamhetsplaner för polisen i Östergötland

Av: Magnus Hallros, Bo Hellman, Åke Landberg och Björn Schubertsson

Inledning

Vår grupp består av fyra närpoliser som verkar i kommunerna Motala och Vadstena. Vårt intresse för brottsförebyggande arbete är således genuint. Vi har under 08-09 gått en kurs i brottsprevention som anordnats av Linköpings universitet, campus Norrköping.Vi har som examensarbete följaktligen inriktat oss på att granska två viktiga styrdokument som reglerar hur Polisen i Sverige och Östergötland ska arbeta. Då dessa dokument är relativt omfattande, har vi valt att granska enbart de avsnitt som beskriver hur det brottsförebyggande arbetet ska bedrivas.

De två dokument vi granskat är Rikspolisstyrelsens handlingsplan Samverkan Polis och kommun[88] samt Riktlinjer för polisverksamheten i Östergötlands län 2009[89].

Rikspolisstyrelsen är det centralt beslutande organ som ger riktlinjer och direktiv till samtliga polismyndigheter i Sverige hur verksamheten ska bedrivas. I början av 2008 skickade Rikspolisstyrelsen ut den handlingsplan vi valt att granska, som ett nationellt styrdokument.

Det andra dokumentet vi granskat, Riktlinjer för polisverksamheten i Östergötland 2009, är en arbetsbeskrivning som ligger till grund för det regionala och lokala polisarbetet i Östergötland 2009.

Frågeställningar

Följande frågeställningar kring dessa styrdokument har för vår grupp blivit mycket intressanta:

1) I den handlingsplan som Rikspolisstyrelsen distribuerat står mycket tydligt att varje polismyndighet (länsnivå) ska upprätta skriftliga samverkansavtal med de kommuner som

[88] Samverkan polis och Kommun, Rikspolisstyrelsen 2008-01-29, PoA-480-5788/06
[89] Riktlinjer för polisverksamheten i Östergötlands län 2009 2008-12-11, AA- 191-7820/08

finns i distriktet. Tydliga direktiv på hur sådana överenskommelser ska se ut finns angivna i handlingsplanen.Vår frågeställning kring detta är:

Finns det skriftliga samverkansavtal mellan myndigheten och länets kommuner och följer dessa avtal de riktlinjer som Rikspolisstyrelsen utfärdat? För att besvara dessa frågor har vi, av polismyndigheten i Östergötland, begärt att få ta del av de skriftliga avtal som hittills upprättats med länets kommuner.

2) Vi har under brottspreventionskursen fått kunskap om delar av den forskning som finns rörande brottsförebyggande arbete. Speciellt de föreläsningar som gavs av Andershed och Torstensson-Levander var tydliga beträffande Polisens del i det preventiva arbetet. Vi har även studerat rapporten strategi för samverkan - kring barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa[90]. Vår andra frågeställning blir därför:

Är den del av, Riktlinjer för polisverksamheten i Östergötland 2009, som reglerar det förebyggande arbetet, evidensbaserad utifrån den forskningsbaserade kunskap som brottspreventionskursen förmedlat?

Metod

Tolkningar av de styrdokument som ligger till grund för det brottsförebyggande arbetet hos polismyndigheten i Östergötland. Tolkningar av de föreläsningar som förevarit under kursen samt granskning av de avtal som hittills upprättats mellan polis och kommun i Östergötland. Studie av rapporten Strategi för samverkan – kring barn och unga som far illa eller som riskerar att fara illa.

Sammanställning av dokument

RPS Handlingsplan för samverkan Polis kommun

Här följer en sammanfattning med vår tolkning av de direktiv som utfärdats i dokumentet.

Rikspolischefen, Stefan Strömberg, utfärdade 2007 tydliga direktiv till landets samtliga polismyndigheter om att skriftliga samverkansavtal mellan Polis och Kommun skulle upprättas.

Syftet med direktivet är en långsiktig utveckling av lokal polisverksamhet tillsammans med kommunen, där en gemensam strategisk överenskommelse om lokala problem är grunden för samverkan. Utgångspunkten för ett samverkansavtal är att parterna kan enas om vilka lokala problem som finns. För att nå dit behöver Polis och kommun, var och en

[90] Strategi för samverkan – kring barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa. (Myndigheten för skolutveckling, Rikspolisstyrelsen och Socialstyrelsen)

för sig, ta fram ett underlag utifrån sitt samhällsuppdrag. Polisen kan få fram detta underlag genom brottsstatistik, aktuella underrättelserapporter, strategiska analyser tidigare erfarenheter m.m.

Polisen och kommunen ska sedan utifrån dessa underlag ta fram en gemensam överenskommelse om vad som ska prioriteras och i vilka områden samverkan ska ske. Det ska också vara tydligt vilka åtaganden var och en av parterna, utifrån sitt samhällsuppdrag, påtagit sig.

Överenskommelsen ska sedan på strategisk nivå nedtecknas i ett skriftligt avtal och undertecknas av Länspolismästaren/eller Polischef med fullmakt av Länspolismästaren samt Kommunstyrelsens ordförande. Överenskommelsen överlämnas sedan till lokala chefer inom respektive myndighet/förvaltning. De kommer sedan tillsammans med det lokala brottsförebyggande rådet att på operativ nivå genomföra de uppgifter som parterna skriftligt förbundet sig till.

Exempel :

Strategisk nivå

Länspolismästaren/Kommunstyrelsen beslutar att samverkan ska ske för att minska antalet drogdebuterande ungdomar, då båda parters framtagna faktaunderlag pekar på att detta är ett lokalt problemområde som bör prioriteras.

Operativ nivå

Polisen – Utökade insatser för att minska konsumtion/distribution , Utbilda personal i att upptäcka drogtecken och symptom samt intern/extern information för att belysa problemet. Kommun – Social beredskap, satsa på fältassistenter, drogvaneundersökningar, fatta LVU beslut, informationsinsatser mot skola och föräldrar m.m.

De åtaganden och insatser som ska genomföras ska ha gemensamma mätbara målsättningar. Resultaten ska sedan löpande och årligen följas upp och redovisas till Länspolismästaren samt kommunstyrelsen.

För att detta ska fungera effektivt i det dagliga arbetet krävs en väl fungerande kommunikation mellan de samverkande parterna. Målsättningen är att information rörande de överenskomna samverkansinsatserna ska överlämnas mellan utvalda givare och mottagare genom valda kanaler i rätt tid.

Riktlinjer för polisverksamheten i Östergötland 2009

Här följer en sammanfattning av de riktlinjer för brottsförebyggande arbete som finns i dokumentet och som styr det brottsförebyggande arbetet 2009.

Lokala mål

* Polismyndigheten ska verka för att lokala samverkansavtal tecknas med respektive kommun.
* Samtliga närpolisområden ska ha ett fungerande samarbete med skolan och socialtjänsten.
* Samtliga länets högstadie- och gymnasieskolor ska ha en kontaktpolis som i första hand ska vara ett stöd för skolpersonalen.

Arbetssätt

Arbetet ska bedrivas i lokal förankring med utökad polisiär närvaro och i samverkan med andra parter. En viktig del av arbetet utgörs av samverkan på regional nivå med kommunernas lokala brottsförebyggande råd. Brottsförebyggande arbete ska utföras med kraftfulla insatser.

Det är betydelsefullt att förhindra ungdomar att begå brott. Lika viktigt är att förhindra redan kriminellt belastade ungdomar från att fortsätta med sin brottslighet.

En välutvecklad samverkan på lokal nivå mellan polis, skola och socialtjänst är en framgångsfaktor i det brottsförebyggande arbetet. Arbetet ska fortsätta med att varje högstadie- och gymnasieskola ska ha en egen ”kontaktpolis”.

Det brottsförebyggande arbetet ska bedrivas planlagt och underrättelsestyrt. Dokumentation, utvärdering och spridning av goda exempel är viktiga framgångsfaktorer i den brottsförebyggande verksamheten.

Ungdomar är en nyckelgrupp. Genom tidiga och tydliga insatser mot ungdomsbrottsligheten motverkas allvarlig brottslighet i framtiden. För att lyckas nå denna grupp ska polisen aktivt samverka med andra berörda aktörer i samhället, särskilt skolan och socialtjänsten. Detta måste ske på ett strukturerat sätt. De olika myndigheternas verksamhet måste samordnas på ett bra sätt så att den unge uppfattar en tydlig, sammanhållen reaktion från samhället på ett brottsligt beteende. Det är viktigt att föräldrarna är med i arbetet. Det är viktigt att bryta utanförskapet i segregerade bostadsområden. Det är viktigt att arbeta offensivt mot ungdomars drogmissbruk både avseende alkohol och narkotika.

Skrivna avtal Polis kommun

Här följer en sammanfattning av de dokument (samverkansavtal) som upprättats mellan angivna kommuner och Polismyndigheten i Östergötlands län[91].

Polismyndigheten i Östergötlands län har upprättat avtal med fem av länets kommuner. Dessa avtal är presenterade som en överenskommelse mellan

[91] Överenskommelse om samverkan mellan Norrköpings-, Linköpings-, Söderköpings-, Mjölby och Finspångs kommun och Polismyndigheten i Östergötlands län.

polismyndigheten och kommunen. Samtliga överenskommelser är upprättade under den senare delen av 2008 samt under första delen av 2009. I överenskommelserna kan utläsas bakgrunderna till samarbetet. Där beskrivs de olika förvaltningarnas och myndighetens uppdrag och vilken inriktning de ska ha. Vikten av tidiga insatser och uppföljning med samordnade insatser är en framgångsfaktor i brottsförebyggande arbete.

Målet med dessa överenskommelser är att skapa en tryggare kommun och stärka barnens uppväxt, fritt från missbruk, kriminalitet och normbrytande beteenden. Att konsekvent reagera på ungdomars kriminalitet och stödja dem och deras föräldrar.

Syftet är att tidigt förebygga och motverka ungdomsbrottslighet samt öka tryggheten i samhället.

För att nå dessa mål och syften har en arbetsordning tagits fram för att få fram en gemensam lägesbild utifrån tillgänglig fakta. Här ska göras en riskbedömning inriktad på individer, gäng- eller andra nätverksbildningar. Utifrån denna bakgrund ska kommunen och polismyndigheten besluta om gemensamma mål och prioritera framtida insatser i det brottsförebyggande arbetet.

Det ska arbetas fram ett förslag på hur unga brottsoffer ska stödjas.

Uppföljning av det gemensamma resultatet ska ske.

Detta arbete ska fortgå genom att kommunen och polismyndigheten årligen enas om en gemensam lägesbild. Både kommunen och polismyndigheten ska utse ansvariga att ta fram underlag och lämna förslag på gemensamma mål för det framtida arbetet.

Sammanställning över de överenskommelser som är skrivna eller ännu inte skrivna i länets tretton kommuner.

Finspångs Kommun, ett ingånget avtal med påskrift finns mellan myndigheterna.
Linköpings Kommun, ett ingånget avtal med påskrift finns mellan myndigheterna.
Mjölby Kommun, ett ingånget avtal med påskrift finns mellan myndigheterna.
Norrköpings Kommun, ett ingånget avtal med påskrift finns mellan myndigheterna.
Söderköpings Kommun, ett ingånget avtal med påskrift finns mellan myndigheterna.
Motala Kommun, ett lokalt avtal finns mellan kommunen och polismyndigheten upprättat 2004.
Vadstena Kommun, det finns inget påskrivet samarbetsavtal.
Valdemarsviks Kommun, det finns inget påskrivet samarbetsavtal.
Åtvidabergs kommun, det finns inget påskrivet samarbetsavtal.
Ödeshögs Kommun, det finns inget påskrivet samarbetsavtal.
Boxholms Kommun, det finns inget påskrivet samarbetsavtal
Kinda Kommun, det finns inget påskrivet samarbetsavtal

Vad säger forskningen

Vår tolkning av Andersheds föreläsning om normbrytande beteende i barndomen.[92]

Ett normbrytande beteende är ett agerande, som är socialt avvikande. Det kan vara aggressivitet, ilska, hot som blir ett normalt sätt att leva, både på dagis, skolan och i hemmet. Barnet börjar redan i låg ålder begå brottsliga handlingar, såsom skadegörelse, inbrott och våldsbrott. Även ett icke-aggressivt sätt, typ snatta, rymma, klottra m.m. kan utveckla kriterierna till ett normbrytande beteende.

Föräldraskapet är en bidragande del i hur det normbrytande beteendet utvecklas. Finns otrygghet och problem i familjen, exempelvis missbruk, psykisk ohälsa mm, så är risken större att ett normbrytande beteende utvecklas även hos barnet. Även ungt föräldraskap, känslolöshet, oengagerat beteende, låga förståndsgåvor och bråk i familjen kan utveckla normbrytande beteende bland barn.

Riskfaktorer är t.ex. ilska, impulsivitet, empatisvårigheter, tal och skrivsvårigheter, relationer med kamrater, som kan ha liknade diagnos, otrygga hemförhållanden mm.

Skyddsfaktorer kan vara, bra vuxna förebilder, trygga hemförhållanden, aktiv fritid med kamrater som är socialt anpassade mm. Föräldrarollen är mycket viktig, som att vara engagerad, stödjande samt vara en bra förebild.

I åldern 0-12 år kan inte polisen (närpolisen) göra så stora insatser, utan andra instanser i samhället måste då göra de grundläggande åtgärderna för att få ordning på de normbrytande beteenden, som utvecklats.

De myndigheter, som kan göra insatser för barnen är framförallt MVC (Mödravårdscentralen), BVC (Barnavårdscentralen), skola/barnomsorg, sociala myndigheter och BUP (Barn och ungdomspsykiatrin).

Andershed ansåg att polisen kan bidra med viktiga insatser för ungdomar från ca12 års ålder och framåt. Andershed beskriver då något som han kallar för ”tonårspuckeln”. ”Tonårspuckeln” är egentligen ett diagram som tydligt påvisar en kraftig ökning av antalet ungdomar som begår brott under tiden 12 – 17 år. Polisen med kan då aktivt arbeta med uppsökande verksamhet riktat mot platser där ungdomar befinner sig. Exempel på sådana platser kan vara fritidsgårdar, skolor, socialt tunga bostadsområden samt i centrum. Samverkan med olika förvaltningar blir då en viktig del av det förebyggande arbetet.

[92] Föreläsning med docent Henrik Andershed, Linköpings universitet 2008-12-05

Vår tolkning av Torstensson-Levanders[93] föreläsning som avhandlade hur vi får brottsprevention att fungera bättre.

Det är av stor vikt att samtliga samverkanspartners har en gemensam kunskapsgrund. Detta för att få samsyn i preventionsarbetet.

Att aktivt och brådskande identifiera problemet/brottet och därefter snabbt sätta in brottsförebyggande åtgärder. Att vi förstår brottet/brotten och agerar utifrån social eller situationell prevention.

Social prevention betyder enligt Torstensson Levander att påverka individers benägenhet att bryta mot regler eller lagar. Situationell prevention är enligt Torstensson Levander åtgärder som minskar förekomsten av situationer som bidrar till individers motivation att begå brott.

Torstensson-Levander tryckte på att det var viktigt att ha rätt person på rätt plats vid preventionsarbetet. Att vi ska ha en gemensam strategi med förståelse för våra olika yrkesroller som innebär att vi agerar utifrån den verksamhet vi tillhör. Exempelvis offentlig verksamhet, rättsvårdande instanser, familjen eller föreningsverksamheten.

Torstensson-Levander föreläste om att det finns tre åldrar då kriminaliteten debuterar:

Tidig debut före tolv år.
De i huvudsak brottsförebyggande aktörerna gentemot individen är då familjen, skolan, socialen och BUP

Tillfällig kriminalitet eller tonåskriminalitet, ålder tolv till sjutton år.
Här är de viktiga aktörerna familjen, skolan, socialen, BUP och polisen då det gäller att få den stora gruppen med tonårskriminella att bryta sitt brottsliga beteende.

En senare kriminell debut från sjutton år och uppåt.
Vid den sena debuten är det svårt att bryta det kriminella beteendet, eftersom livsstilen ingår i det brottliga beteendet. De viktiga aktörerna här är familjen, polisen, socialen, kriminalvårdsanstalter m.m.

De centrala faktorerna för att utvecklas i ett kriminellt leverne är enligt föreläsningen, vem man är, egenkontroll, moral, sociala band, hur man lever sitt liv, umgänge, miljöer, livsstil samt i vilket bostadsområde man bor.

Jämförelse

Vi har nu redovisat våra tolkningar av de dokument som vi ålagt oss att granska. Vi har även återgivit hur vi tolkat de bitar av Andersheds och Levander Torstenssons föreläsningar som avhandlat polisens medverkan i det förebyggande arbetet.

[93] Föreläsning med Marie Torstensson-Levander, Linköpings universitet

Med det framtagna materialet som grund ska vi nu försöka att besvara de frågor vi ställt oss från början nämligen:

1) Finns det skriftliga samverkansavtal mellan polisen och länets kommuner och följer dessa avtal de riktlinjer som Rikspolisstyrelsen utfärdat?

2) Är den del av, Riktlinjer för polisverksamheten i Östergötland 2009, som reglerar det förebyggande arbetet, evidensbaserad utifrån den forskningsbaserade kunskap som brottspreventionskursen förmedlat?

Frågeställning 1

Efter att vi studerat Rikspolisstyrelsens handlingsplan som är grundstenen för samtliga samverkansavtal mellan Polis och kommun har vi kommit fram till att arbetsordningen i samverkansmodellen i punktform kan beskrivas enligt följande:

1) Underrättelseinhämtning (Polis och Kommun)
2) Skapa gemensam lägesbild (underrättelsebaserad)
3) Strategisk överenskommelse (utifrån lägesbilden)
4) Konkret operativt brottsförebyggande arbete (BRÅ)
5) Uppföljning

Polismyndigheten i Östergötland har hittills upprättat skriftliga samverkansavtal med fem av länets tretton kommuner.

De samverkansavtal som hittills (tom 2009-03-01) diarieförts hos Polismyndigheten i Östergötland följer enligt vår bedömning inte samverkansmodellen fullt ut. Vår tolkning är att punkterna ett och två utelämnats och att man istället avancerat direkt till punkt tre. Avtalen som skrivits har därmed inte varit strategiska överenskommelser baserade på en lägesbild utifrån respektive parts underrättelser.

Avtalen har istället varit överenskommelser som befäster att det brottsförebyggande arbetet är prioriterat och viktigt samt att punkterna ett och två är uppgifter som ska utföras inom en angiven tidsplan (tidsplanen varierar mellan de olika överenskommelserna).

Frågeställning 2

Både Andershed och Torstensson-Levander har i sin forskning kommit fram till att polisen ska lägga tyngdpunkten av sin brottsförebyggande verksamhet i högstadiet, ålder 12-17 år. Där ska vi samarbeta med skola, sociala myndigheter, föräldrar och andra aktörer för att få så goda förutsättningar som möjligt med att påverka det normbrytande beteendet.

Vid det tidiga preventiva arbetet upp till ca 12 år är polisens brottsförebyggande roll i det individuella arbetet begränsad. Detta hindrar inte att polisen aktivt ska medverka i Brå-grupper. Polisen har en positiv inverkan på det sociala, generella samt det situationella brottspreventiva arbetet. En närvarande polis i skolan är därför mycket viktig redan på låg- och mellanstadienivå. Polisen besitter en yrkeskompetens som skolpersonalen har hjälp och stöd av då problem av situationella och generella slaget uppkommer. Exempel på sådana problem kan vara stölder i omklädningsrum, problem med klotter, olika former av gängbråk mm.

Polisen kan då prata med och stödja brottsoffer, de kan vidare informera elever eller personal i större eller mindre grupper på skolan, de kan även delta i föräldramöten mm för att på så sätt försöka att påverka faktorer som orsakat eller som bidragit till att problemen uppstått.

När polisen arbetar med stödjande verksamhet så är det viktigt att de vet sin yrkesroll i samarbetet med andra myndigheter och dess aktörer.

Då vi jämför forskningen med myndighetens riktlinjer finner vi att myndighetens policy och brottspreventionskursen ligger i linje med varandra, men att själva arbetsbeskrivningen av det preventiva arbetet är vagt formulerat med allmänt hållna riktlinjer. Vår tolkning är att riktlinjerna för polisens förebyggande arbete i Östergötland är en kort sammanfattning av det material om brottsförebyggande arbete som beskrivs i rapporten Strategi för samverkan.

De enda konkreta riktlinjerna vi funnit är att varje högstadie- och gymnasieskola i länet ska ha en egen kontaktpolis med en stödjande funktion.

Slutord

Vi i vår grupp tycker att den uppsats vi arbetat med har varit mycket intressant, lärorik och stimulerande att genomföra. Vi har fått en fördjupad förståelse för vår egen polisiära brottsförebyggande verksamhet och dess strategi. Framförallt har vi dock fått en helhetssyn på det brottsförebyggande arbetet som vi åtminstone till viss del tidigare saknat.

I vår tolkning av föreläsningarna, som Andershed och Torstensson-Levander haft under brottspreventionskursen, så har vi som närpoliser gjort följande reflektioner. Vi förstår vikten av ett gemensamt synsätt med grundkunskaper om varför normbrytande beteenden kan utvecklas till ett utanförskap med missbruk och brottslighet som följd. Vikten av att vi genom samverkan mellan olika myndigheter får fram en gemensam långsiktig strategi där flera samverkande preventiva metoder används för att påverka ett normbrytande beteende.

Oaktat det faktum att det endast finns fem skriftliga samverkansavtal mellan polis och kommun så bedrivs det ändå ett engagerat brottsförebyggande arbete med samverkan som grundsten på de flesta platser i länet.

Vår uppfattning är att polismyndigheten i Östergötland förstår att det brottsförebyggande arbetet är en viktig del av polisens verksamhet. Det finns dock fortfarande utrymme för förbättringar. Då ett brottsförebyggande arbete är svårt att mäta så har myndigheten valt (vi har inte hittat några mål) att ej sätta upp några mätbara mål vad gäller det preventiva arbetet.

Rikspolisstyrelsens handlingsplan är dock tydlig, mätbara mål ska finnas och de ska följas upp och redovisas kontinuerligt. Vi tror att det är viktigt att sådana mål arbetas fram, dels för att det förebyggande arbetet skall bli mer strukturerat och dels för att det minskar risken för att arbetet får lägre prioritet då resurserna minskar.

Referenser

Riktlinjer för polisverksamheten i Östergötlands län 2009. 2008-12-11, AA- 191-7820/08

Samverkan polis och Kommun, Rikspolisstyrelsen
2008-01-29, PoA-480-5788/06

Överenskommelse om samverkan mellan Mjölby Kommun och Polisen 2008-11-19, AA-483-14456/08

Överenskommelse om samverkan mellan Norrköpings kommun och Polisen 2008-11-24, AA-483-13382/08

Överenskommelse om samverkan mellan Söderköpings kommun och Polisen
2008-11-04, AA-483-14457/08

Överenskommelse om samverkan mellan Linköpings kommun och Polismyndigheten i Östergötlands län för att minska ungdomsbrottsligheten 2009-01-20, AA-483-924/09

Samverkansavtal, Brottsförebyggande arbete i Finspångs kommun 2009-2011.2009-02-18, AA-483-1926/09

Föreläsning med Fil.dr. docent Henrik Andershed på Linköpings universitet Campus Norrköping 2008-12-05

Föreläsning med Marie Torstensson-Levander på Linköpings universitet Campus Norrköping 2008-11-21

Strategi för samverkan – kring barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa Myndigheten för skolutveckling, Rikspolisstyrelsen och Socialstyrelsen ISBN: 978-91-85483-60-0. Artikelnr 2007-123-31

Kapitel 8 Förebyggande arbete på föräldramöten

-Skola i samverkan med samhällsarbetare av olika slag - Hur kan det gå till?

Av: Henrik Karlsson, Karolin Skanetofth, Isabelle Vikström och Jonas Wickberg

Inledning

Att vara förälder idag är annorlunda än förr. Fram till industrialiseringen växte barn upp med nära relationer till fler vuxna, t.ex. mor- och farföräldrar samt andra släktingar. Nuförtiden är detta inte någon självklarhet, varför det kanske finns större behov av stöd och information från samhället idag. Även faktorer som förändrade villkor i arbetslivet, ny kunskap om barns utveckling och en ny syn på barns rättigheter kan ses som anledningar till att föräldrar kan ha behov av stöd i sitt föräldraskap, även om de har ett socialt nätverk. [94]

Föräldrar menar att när det gäller gränssättning så är huvudproblemet att klara balansgången mellan individen och kollektivet. Att som förälder kunna dra en gräns mellan att fostra sina barn och att förtrycka barnen. Gränsen mellan normal socialitet och egocentrism, mellan individens och kollektivets bästa är ett stort dilemma för föräldrarna.[95]

Relationer till föräldrarna är det mest betydelsefulla för barns hälsa och välmående.[96] Alla föräldrar har olika förutsättningar för att stötta och uppfostra sina barn. Vår erfarenhet är att föräldrar erbjuds föräldragrupper via MVC (mödravårdscentralen) och BVC (barnavårdscentralen) när barnen är små, men när barnen blir äldre finns inte samma allmänna inbjudan till liknande grupper.

I Finspångs kommun bor ca 24 000 invånare och av dem är det 11 % av befolkningen som är barn i åldern 6-15 år, vilket innebär 2280 barn. Dessa barn går i någon förskola eller skola vilka är uppdelade i sex rektorsområden. För att samverkan skall underlättas mellan de olika myndigheterna i Finspång, finns sedan några år tillbaka nätverksträffar mellan skola, polis och socialtjänst, där vi alla deltagit. Under dessa träffar började vi under hösten 2008 att diskutera upplägget på de föräldramöten som hålls. Många upplevde att mötena

---

[94] [94] Nya möjligheter- metoder för föräldrastöd från förskolan till tonåren, Folkhälsoinstitutet 2006.

[94] Bäck-Wiklund, M & Bergsten B (1997) *Det moderna föräldraskapet*, Falun: Natur och kultur

[94] Sundell K & Forster M, *En grund för att växa*, FoU-rapport 2005:1, Stockholm

[95]

[96]

bestod av information som föräldrarna passivt ska ta emot. Inom grundskolan i Finspångs kommun finns i dagsläget ingen fastställd plan för vad som skall tas upp på föräldramöten. Det lämnas åt varje enskild klassföreståndare att avgöra vad som är viktigt, vilket medför att föräldrar får olika information om olika saker och från flera håll. Vår gemensamma tanke var att den tid som ägnas åt dessa möten kanske kunde användas på något annat sätt, för att föräldrarna skulle få ut mer av mötena, vilket också skulle gagna deras barn.

I en av Finspångs skolor har skolrådets föräldrar fått ange vad de anser att man kan använda föräldramöten till annat än ren information som rör elevernas skolgång. Föräldrarnas förslag vid detta möte var drogprevention, kost/hälsa och gränssättning.[97] Därmed ser vi ett behov av att strukturera upp föräldramöten så att föräldrar kan få ut mer av dessa. För att göra detta vill vi således ta reda på vad som kan göras för att utveckla dessa föräldramöten.

Syfte

Vi vill med detta arbete undersöka vad forskning säger om preventivt arbete med fokus på att stärka föräldrarna i föräldrarollen genom samverkan mellan t. ex. skola, polis och socialtjänst eller andra aktörer. Tanken är att detta arbete så småningom ska utmynna i en plan för hur Finspångs skolor arbetar med föräldramöten. Vi vill att de insatser som genomförs ska vara kunskapsbaserade för att våra begränsade resurser ska kunna användas effektivt. Inom ramen för denna uppgift avgränsar vi oss dock av tidsskäl till att beskriva en grund för fortsatt arbete med denna plan.

Bakgrund

I socialtjänstens och polisens verksamheter nämns samverkan som en stor uppgift, dock nämns aldrig hur samverkan skall ske. I Polisens riktlinjer för 2008 står att samverkan med skolan är viktig i syfte att arbeta brottsförebyggande. [98] I socialtjänstlagen står det skrivet att socialtjänsten är skyldig att samverka med andra verksamheter.[99] Exakt hur samverkan skall bedrivas framgår dock inte av dessa dokument. Det står heller inte i vilken utsträckning.

I grundskolans läroplan, Lpo94, anges inget konkret om att skolan ska samverka med andra samhällsorgan. Det står dock att man ska försöka utveckla kontakter med kultur, arbetsliv, föreningsliv och andra verksamheter som kan berika. Det står också att skolan i samarbete med hemmen ska främja elevernas utveckling till ansvarskännande människor

---

[97] [97] Skolrådsprotokoll, Nyhemsskolan Finspång 2009-01-21.

[98] Riktlinjer för polisverksamheten i Östergötlands län 2008

[99] 3 kap socialtjänstlagen [2001:453]

och samhällsmedlemmar, och att skolan ska stötta familjerna i deras ansvar för barnens fostran och utveckling.[100]

Metod och tillvägagångssätt

Vi har genomfört en litteraturstudie över forskning som är relevant för förebyggande arbete och föräldrastöd. Vi har tittat på generell kunskap om brottsprevention och risk- och skyddsfaktorer, då denna ligger till grund för preventivt arbete. Vi har även studerat befintlig litteratur som behandlar föräldraskap och föräldrastöd. Då våra verksamheter har begränsade ekonomiska resurser har vi även valt att studera forskning kring preventivt arbete ur ett ekonomiskt perspektiv.

Resultat

Vi tar i detta arbete upp följande områden: brottsprevention, risk- och skyddsfaktorer, föräldrastödsprogram, föräldramöten och ekonomi. Dessa områden anser vi utgöra grunden i den kunskapsbas som är nödvändig för att förstå vikten av ett, genom samverkan, väl fungerande föräldrastöd.

Brottsprevention

Brottsförebyggande arbete (prevention) kan delas in i olika kategorier. För det första måste vi skilja på social och situationell prevention. Social prevention syftar till att minska människors benägenhet att bryta mot lagar och normer, medan situationell prevention syftar till att reducera möjligheterna att begå brott d.v.s. minimera antalet för brott lämpliga situationer och eventuella frestelser att begå brott.

Vidare kan prevention delas in efter vilka som preventionen riktar sig mot. Den generella/universella preventionen riktar sig till alla oavsett om personerna är predisponerade för normbrytande beteende eller inte. Hit hör t.ex. obligatoriska temadagar i skolan eller allmän föräldrainformation. En selektiv prevention riktar sig mot vissa riskgrupper som t.ex. ”ungdomsgäng”. Här bedrivs arbetet mer i form av riktade insatser mot dessa riskgrupper. Indikerad prevention riktar sig mot individer med konstaterad problematik (t.ex. droger eller kriminalitet). Detta medför att det mer rör sig om behandling än prevention.

[100] Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet Lpo94. Skolverket.

Risk- och skyddsfaktorer

Brottsförebyggande arbete handlar i grund och botten om att förmå människor att sluta bryta mot lagar och normer. Inom forskningen används begreppet ”normbrytande beteende”. Forskarna Henrik och Anna-Karin Andershed definierar detta som ”beteende som bryter mot rådande normer och regler i den miljö som individen befinner sig”.[101] För att motverka sådant beteende måste vi förstå processerna och orsakerna till normbrytande beteende. Det finns inget enkelt svar på varför människor bryter mot lagar och normer. Vi får snarare tänka i termer om faktorer som kan bidra till alternativt motverka sådant beteende. Sådana faktorer kan delas in i risk- och skyddsfaktorer.

En riskfaktor är ett förhållande som bidrar till ett normbrytande beteende utan att nödvändigtvis orsaka beteendet. En riskfaktor kan vara en personlig egenskap, en miljö, relationer till andra människor m.m.

En skyddsfaktor är ett förhållande som motverkar ett normbrytande beteende. Den kan sägas motverka effekterna av riskfaktorer. Precis som riskfaktorerna så kan skyddsfaktorer bestå i t.ex. personliga egenskaper, miljöer och relationer till andra människor.

Avgörande för huruvida ett normbrytande beteende uppvisas är hur många risk- respektive skyddsfaktorer som en individ utsätts för och hur dessa samspelar med varandra. Det finns individer som utsätts för många riskfaktorer men som ändå inte utvecklar ett normbrytande beteende på grund av att det finns en rad skyddsfaktorer som neutraliserar riskfaktorernas inverkan. Det finns även exempel på individer som trots få riskfaktorer ändå utvecklar ett normbrytande beteende. Det är således inte närvaron av riskfaktorer som är riskabelt utan frånvaron av skyddsfaktorer.[102] Den viktigaste risk- och skyddsfaktorn har visat sig vara föräldrarna, så länge barnet bor hemma.[103] Utifrån denna kunskap väljer vi nu att titta på vad forskning säger angående föräldrar och föräldrastöd.

Föräldrastöd

Som nämnts tidigare i rapporten är relationen till föräldrarna det mest betydelsefulla för ett barns hälsa och välfärd, och med hjälp av insatser som främjar goda relationer mellan barn och föräldrar har man stora möjligheter att påverka barns mående. Studier pekar på att det viktigaste är föräldrarnas förmåga att kunna visa både värme och sätta adekvata gränser för barnet. Dessa förmågor kan man utveckla och lära sig. Nedan följer en beskrivning av några olika typer av föräldrastöd.

---

[101] Andershed, H & A-K (2005): *Normbrytande beteende i barndomen - Vad säger forskningen?* Stockholm: Gothia Förlag. Sid. 17.

[102] Se Andershed, H & A-K (2005): *Normbrytande beteende i barndomen - Vad säger forskningen?* Stockholm: Gothia Förlag, kap 3 samt 6 för vidare fördjupning

[103] Sundell K & Forster M, *En grund för att växa*, FoU-rapport 2005:1, Stockholm

Informationsinsatser
Den litteraturgenomgång som görs i *"Stöd till föräldrar för att främja barns och ungdomars psykiska hälsa"*[104] visar att insatser som syftar till att ge föräldrar ökad information om barn, exempelvis om vad man kan kräva av barnet i olika åldrar och om de risker som barn möter, har lett till positiva effekter såsom att föräldrarnas kunskaper om olika risker ökar och att barnen i sin tur undviker risker i högre grad.
"Nya verktyg för föräldrar"[105] beskriver att det inte nödvändigtvis är så att information och kunskap förändrar en persons beteende. Kunskap kan dock påverka beteenden om en förälder får svar på sina frågor, i rätt tid (alltså när frågan är aktuell) och på ett sätt som känns meningsfullt för honom/henne. Ibland kan det vara befogat med information från en expert, och ibland kan det vara viktigare med information från personer som föräldern kan identifiera sig med, såsom vänner eller andra föräldrar.

Öppna föräldragrupper
Detta innebär en verksamhet utan fast struktur eller manual, oftast innehållande samtal och diskussion. Den kan rikta sig antingen till samtliga föräldrar eller till föräldrar som har ett gemensamt problem. Studier har enbart kunnat påvisa effekt på barnens mående då gruppen riktat sig till föräldrar med gemensamma svårigheter. Att få effekter kunnat påvisas förklaras av Bremberg med att verksamheten oftast inriktar sig på reflektion över föräldraskapet, och inte på att utveckla färdigheter i att bemöta barnen. Reflektion tillsammans med andra kan dock ha ett värde i sig för de föräldrar som deltar.[106]

Strukturerade föräldragrupper
Det finns utprövade föräldraprogram, dessa kännetecknas av att de stödjer föräldrar genom att fokusera på positivt umgänge med barnen samt på uppmuntran och förmågan att sätta gränser. Dessa program finns både som universella och indikerade.[107] Forskning har bedrivits på hur man stödjer föräldrar bäst i sitt föräldraskap. Utifrån denna forskning har evidensbaserade program för föräldrastöd utvecklats. Exempel på några av dessa program är Cope, Aktivt föräldraskap, Komet och ÖPP.[108]
Forskning visar att strukturerade föräldragrupper ger goda resultat. Föräldrarna stärks i sin föräldraroll och barnens beteendeproblem minskar. Även kommunikationen i familjen

---

[104] Olsson I, Hagekull B & Bremberg S (2003): *Stöd till föräldrar för att främja barns och ungdomars psykiska hälsa,* Rapport nr 2003:20 Statens Folkhälsoinstitut

[105] Bremberg S (2004): *Nya verktyg för föräldrar*, Rapport nr 2004:49 Statens Folkhälsoinstitut

[106] ibid.

[107] Sundell K & Forster M, *En grund för att växa*, FoU-rapport 2005:1, Stockholm

[108] Man kan läsa mer om dessa på t ex http://www.fhi.se

tycks förbättras. Man tror även att s.k. samspelsprogram förebygger inåtvänd psykisk ohälsa.[109]

Föräldrars intresse för olika former av föräldrastöd
En undersökning som presenteras i rapporten *"Nya verktyg för föräldrar"* visar att föräldrar är mest intresserade av att delta i strukturerade föräldragrupper och av rådgivning via telefon. De är också intresserade av information via media. Strukturerade insatser är också den insats som flest föräldrar uppger sig ha erfarenhet av. Författaren till rapporten menar att detta talar för att erfarenhet av ett visst stöd ger ökat intresse för den formen av stöd. Fler personer uppger sig vara intresserade av stöd i grupp än de som anger att de har erfarenhet av detsamma. I rapporten dras slutsatsen att detta tyder på att det finns ett icke tillgodosett behov av gruppverksamhet.

Intresset för strukturerade föräldragrupper är ungefär lika stort oavsett föräldrarnas utbildningsbakgrund.

Undersökningen visar vidare att ca 60 % av de föräldrar som deltagit i gruppverksamhet, såväl strukturerad som ostrukturerad, tycker sig ha haft nytta av den. Generellt sett så är föräldrarna mest intresserade av stöd när de har små barn.[110]

Föräldramöten

I ett examensarbete[111] från Linköpings universitet rörande föräldrars åsikter om föräldramöten framgår det att föräldrarna tycker föräldramöten är viktiga för att få information från skolan om vardagen på skolan, undervisning men också allmänt. De ser också en möjlighet att prata med lärare och andra föräldrar. Författaren visar dock på att föräldrarna önskade en struktur och tydlighet på mötena och att längden på möten inte får överskrida två timmar. Föräldrarna har tudelade meningar om möjligheter om diskussionsgrupper på föräldramöten. De nämner att det finns fördelar med att prata med andra föräldrar men också att alla föräldrar kanske inte kommer till tals eller inte närvarar på mötet.

Ekonomi

Hittills har vi redogjort för de mänskliga vinster som samverkan och kunskapsbaserat arbete kan ge. Forskning visar även på att förebyggande arbete även kan ge betydande ekonomiska vinster för samhället. Här följer därför en redogörelse av vad två nationalekonomer kommit fram till i sin forskning.

---

[109] Bremberg S (2004): *Nya verktyg för föräldrar*, Rapport nr 2004:49 Statens Folkhälsoinstitut

[110] ibid.

[111] Fröberg & Harrysson (2008) : *Föräldramöten – en intervjustudie om föräldrars åsikter om kontakten mellan hem och skola*, Liu-lär-l-ex—08/82—se Linköpingsuniversitet

Nationalekonomerna Ingvar Nilsson och Anders Wadeskog skriver i sin rapport *"Det är bättre att stämma i bäcken än i ån"* från 2008 om ekonomiska vinster med förebyggande arbete. En ung människa som marginaliseras har en prislapp. Priset för marginalisering och utanförskap är högt för samhället. En människa som hamnar i utanförskap t.ex. i form av sjukskrivning eller droganvändande innebär en kostnad för samhället på 350 000 kr varje år. Till detta kommer kostnaden för produktionsbortfall som uppstår då denne inte arbetar.[112]

Leksands kommun som beräknas följa "riksnormalitet" vad gäller antal personer som förväntas leva i ett marginaliserat liv i form av missbruk, psykisk sjukdom och långtidsarbetslöshet/sjukskrivning som vuxna. Dessa vuxna beräknas ha 102 barn i åldrarna 0-7 år som statistiskt sett kommer att hamna i ett utanförskap av olika grad. För dessa 102 individer kommer samhället ha en välfärdskostnad på årsbasis på 39 miljoner kronor och ur ett livslångt perspektiv en kostnad på 835 miljoner kronor. Till detta kommer också produktionsbortfall som i ett livslångt perspektiv uppgår till 874 miljoner kronor. Totalt kostar dessa individer samhället cirka 1 710 miljoner kronor.

Detta kan ställas mot kostnaden för ett förebyggande arbete. Nilsson och Wadeskog[113] har valt att ställa det mot Leksands förebyggande arbete. Leksands kommun har en kostnad för det förebyggande arbetet på ca 300 000 kr per årsbasis eller uträknat 2 600 kr/barn. Detta innebär att om Leksands förebyggande arbete förhindrar att en person hamnar i utanförskap får detta en positiv ekonomisk effekt. Vilket skulle innebära 336 % avkastning på den förebyggande insatsen.

De förebyggande insatserna som nämns i rapporten är bland annat *"livskunskap"* för att stärka barn och unga i den sociala och emotionella kompetensen, förebygga mobbing och stress samt att föräldrar har en central roll.

Utmaningen ligger i att samhällets olika aktörer måste samverka för att minska antalet som hamnar i marginalisering. Kostnaderna faller på olika samhällsaktörer beroende på vilken marginalisering individen har. Detta innebär att det är svårt att veta vem som skall betala för det förebyggande arbetet. Nedan följer årliga samhällskostnaderna för tre olika sorters marginalisering och dess fördelning på olika samhällsfunktioner.

	Narkoman	Psykisksjuk 1 år	Långtidssjuk
Arbetsförmedling	26 375	15 701	26 222
Försäkringskassa	113 833	83 359	227 363
Kommunen	258 979	52 609	33 508
Landstinget	620 234	232 944	59 752

[112] Nilsson & Wadeskog, (2008) *Det är bättre att stämma i bäcken än i ån*
[113] ibid.

Rättsväsendet	651 340	0	0
Övriga	540 000	1278	0
SUMMA	**1 652 761**	**385 891**	**346 844**[114]

Diskussion

Forskning visar på att föräldrar och närmiljö är viktiga risk- och skyddsfaktor för barn och unga. Genom ett effektivt föräldrastöd ser vi att vi kan utöka föräldrars möjlighet att vara en skyddsfaktor för barnen. På så sätt ökar vi våra barn och ungas möjlighet till att växa upp och utvecklas med en god hälsa och inte falla in i destruktivt avvikande beteende. Nilsson och Wadeskog visar med sina beräkningar att en människa som hamnar t.ex. i sjukskrivning eller droganvändande kostar samhället 350 000 kr varje år plus kostnaden för produktionsbortfall som uppstår då denne inte arbetar. Kan föräldrastöd leda till att en individ inte marginaliseras, har kommunen redan tjänat pengar på den investering man gjort. Detta är ytterligare ett starkt argument för att arbeta preventivt. Författarna visar också på att det är olika instanser som gör olika mycket förlust på en marginaliserad individ. Därför är det av stor vikt att det finns en tydlighet gällande ekonomi i ett förebyggande arbete d.v.s. vem skall stå för vad?

Vi har i våra yrkesroller upplevt att föräldrar ibland känner en frustration och ensamhet i sina frågor och situationer som kan uppstå med barn och ungdomar i hemmet. Vi ser en nytta i att föräldrar även till äldre barn/ungdomar erbjuds kontinuerligt stöd och att detta vore en självklar del i kommunens arbete. En spridd uppfattning är att ”de föräldrar som behöver kommer ändå inte på mötena”. För att inkludera alla och inte skuldbelägga någon kan man arbeta på en universell nivå, d.v.s. rikta sig till samtliga i en grupp. Här ser vi att skolan och de redan befintliga föräldramötena är viktiga att ta tillvara. Idéer har funnits kring att utveckla föräldramötena i Finspångs kommun, och vi har därför studerat relevant forskning för detta.

Med tanke på vad forskningen säger om informationsinsatser till föräldrar är det viktigt att föräldrarna upplever att de får information som de själva efterfrågar. Föräldrarna bör därför på något sätt vara delaktiga i vidare planering av detta. Utifrån föräldrars synpunkter kan sedan olika samverkanspartners, t ex skola, polis, socialtjänst, sjukvård etc. göra upp ett program och genomföra möten om olika ämnen.

Utifrån befintlig forskning som visar att strukturerad föräldrautbildning ger goda resultat på barns välbefinnande, och att denna dessutom till skillnad från andra verksamheter tycks tilltala föräldrar med olika bakgrund på ett likvärdigt sätt, vore det önskvärt att fler föräldrar i Finspångs kommun kunde erbjudas och genomgå sådan

[114] ibid.

utbildning. Här skulle föräldramöten i samverkan mellan berörda myndigheter kunna fungera som en brygga för att få fler föräldrar att nappa på erbjudandet om detta. Vi tror att det är viktigt att se över ramarna för föräldrastödet, och att undvika att föräldrar känner sig stämplande genom sitt deltagande. Ett sätt att undvika detta skulle kunna vara att fler yrkeskategorier än socialtjänstens personal utför dessa föräldrastödsträffar. Vi bör också vid inbjudningar till föräldrar fundera över de ordval vi gör, såsom föräldrautbildning och föräldrakurs. Det kanske finns bättre ord att använda för att undvika att någon kan känna sig utpekad.

Inom ramen för denna rapport finns inte tid för att utarbeta en konkret plan för föräldramöten. Vi tror att det skulle kunna vara en stor vinst för kommunen att fortsätta detta arbete och utveckla en sådan plan. Utifrån denna rapport ser vi några faktorer som bör tas i beaktande.

Tid och resurser måste avsättas av de olika verksamheterna och de inblandade måste ha mandat för att arbeta vidare med denna fråga. Samverkan blir då strukturerad och tydlig vilket vi anser gynnar arbetet. Detta då samverkan är svårt att genomföra då vi i våra olika verksamheter har olika syn på vad samverkan innebär. Det finns mer att läsa om samverkan i *"Strategier för samverkan - kring barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa"* utgiven av Myndigheten för skolutveckling, rikspolisstyrelsen och socialstyrelsen.

Litteratur visar att ett projekt om det skall implementeras ska vara väl evidensbaserat och förankrat i de olika verksamheterna och dess ledning. Vi ser att en möjlig väg för Finspångs kommun att utveckla samverkan och det preventiva arbetet är att ge i uppdrag till det lokala brottsförebyggande rådets operativa grupp att arbeta vidare med denna fråga. Om samverkan skall ske bör ekonomiska medel tillsättas från olika instanser. När arbetet sedan ska utföras är det även viktigt att kontinuerligt utvärdera dess effekter.

Referenser

3 kap socialtjänstlagen [2001:453]

Andershed, H & A-K (2005): *Normbrytande beteende i barndomen- Vad säger forskningen?* Stockholm: Gothia Förlag

Bremberg S (2004): *Nya verktyg för föräldrar,* Rapport nr 2004:49 Statens folkhälsoinstitut

Bäck-Wiklund, M & Bergsten B (1997) *Det moderna föräldraskapet,* Falun: Natur och kultur

Fröberg & Harrysson (2008) : *Föräldramöten – en intervjustudie om föräldrars åsikter om kontakten mellan hem och skola,* Liu-lär-l-ex—08/82—se Linköpingsuniversitet

Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet Lpo94. Skolverket.

Nilsson & Wadeskog, (2008) *Det är bättre att stämma i bäcken än i ån*

Nya möjligheter- metoder för föräldrastöd från förskolan till tonåren, Folkhälsoinstitutet 2006

Olsson I, Hagekull B & Bremberg S (2003): Stöd till föräldrar för att främja barns och ungdomars psykiska hälsa, Rapport nr 2003:20 Statens folkhälsoinstitut
Riktlinjer för polisverksamheten i Östergötlands län 2008
Skolrådsprotokoll, Nyhemsskolan Finspång 2009-01-21.
Sundell K & Forster M, *En grund för att växa,* FoU-rapport 2005:1, Stockholm
http://www.fhi.se

Vid institutionen för samhälls- och välfärdsstudier bedrivs utbildning, forskning och annan verksamhet med anknytning till breda samhällsfrågor och välfärd. Verksamheten domineras av utbildningar riktade mot välfärdssektorerna vård, skola och omsorg: Lärarprogrammet, programmet för Samhälls- och kulturanalys, Sjuksköterskeprogrammet, Arbetsterapeutprogrammet och Socionomprogrammet.

Forskning och forskarutbildning bedrivs huvudsakligen inom Institutet för forskning om migration, etnicitet och samhälle (REMESO), den nationella Forskarskolan i naturvetenskapernas och teknikens didaktik (FontD), Forskarskolan i pedagogiskt arbete samt Nationella institutet för forskning om äldre och åldrande (NISAL). Vid sidan av dessa verksamheter finns också ISV-uppdrag, Människa, teknik och samhälle (MTS), samt ett nationellt centrum för tekniken i skolan (CETIS).